

Nieuwe inzichten in een oude waterweg

Een archeologisch onderzoek naar de kademuur van de Leidschevaart

Basisrapportage Archeologie 80

Nieuwe inzichten in een oude waterweg

Een archeologisch onderzoek naar de kademuur van de Leidschevaart

D.R. Stiller

Afdeling Erfgoed gemeente Utrecht
Zwaansteeg 11
3511 VG Utrecht
Februari 2013

Administratieve gegevens van het project

Projectcode en -naam:

Sma08-01-KLP, Smakkelaarsveld Zinker 1

Locatie:

Gemeente Utrecht, Smakkelaarsveld

OM-nummer:

30945

Landelijke hoekcoördinaten:

135985 / 456083

136009 / 456098

136045 / 456038

136022 / 456024

Opdrachtgever:

Ingenieursbureau Utrecht (IBU), gemeente Utrecht

Uitvoerder:

Afdeling Erfgoed gemeente Utrecht

Coördinator vanuit de gemeente:

A.M. Bakker

Dagelijkse leiding opgraving

D.R. Stiller

Uitvoering veldwerk:

3 en 4 september 2008; februari 2009

Beheer en plaats van documentatie:

Afdeling Erfgoed gemeente Utrecht

Vlampijpstraat 87b

3534 AR Utrecht

ISBN

978-90-73448-62-9

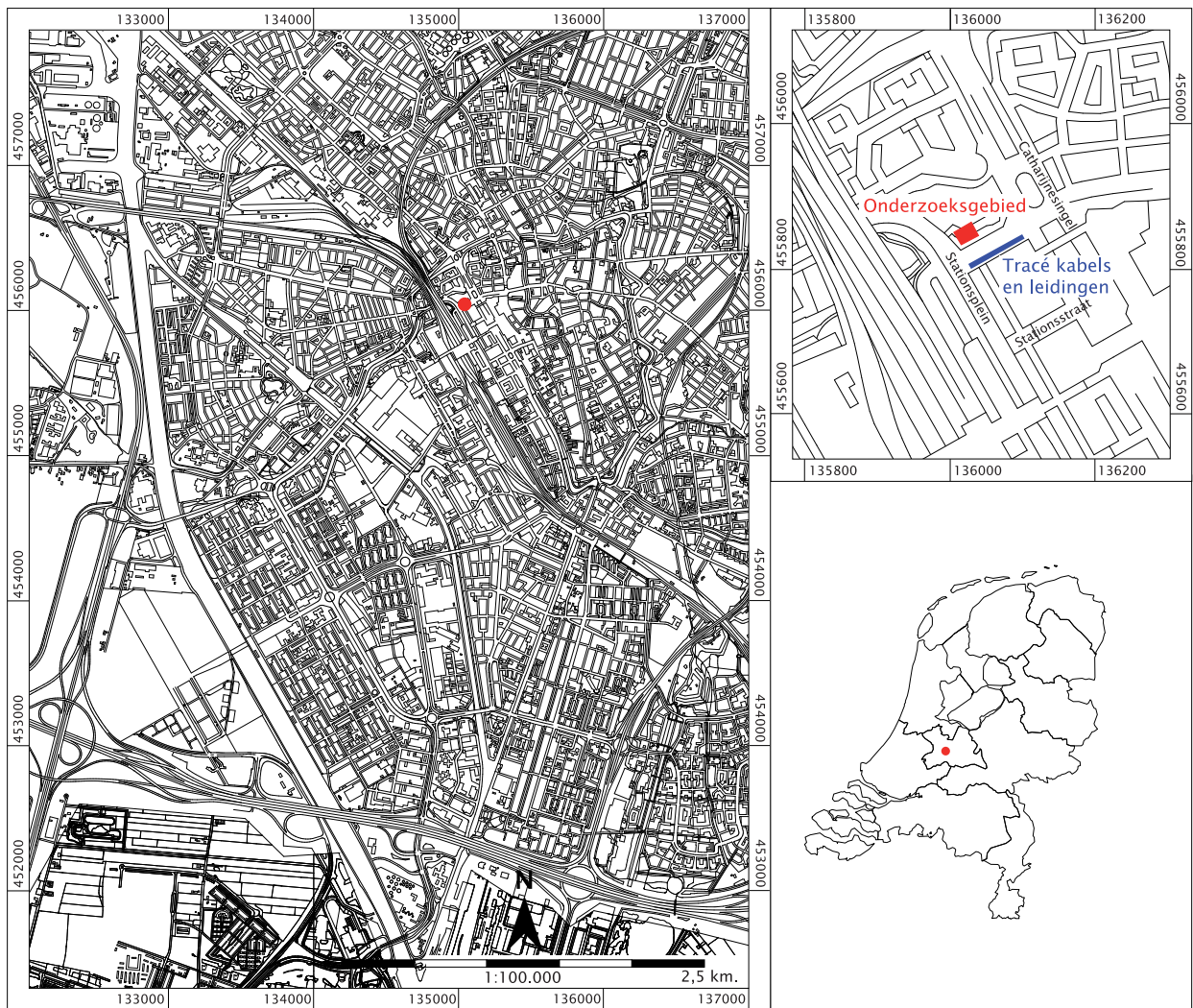
Inhoudsopgave

Samenvatting	5	Eerdere uitgaven	31
1 Inleiding	7	Colofon	34
1.1 Kader van het onderzoek	7		
1.2 Resultaten van eerder uitgevoerde onderzoeken	7	Bijlagen	35
2 De landschappelijke en historische context	9		
2.1 Landschappelijke context	9		
2.2 Archeologische en historische achtergrond	9		
2.3 Archeologische verwachting	11		
3 Doel en methode van het onderzoek	13		
3.1 Doelstellingen	13		
3.2 Methode	13		
4 Sporen en structuren	15		
4.1 Inleiding	15		
4.2 Sporen en structuren	15		
4.3 Bodemprofielen	17		
5 Het vondstmateriaal	21		
5.1 Eerste fase	21		
5.2 Tweede fase/begeleiding verdiepen tot 4 m -NAP, vnr. 13	22		
5.3 Kabel- en rioleringsleuf ten noorden van zinker 1, vnr. 14	22		
6 Conclusie	25		
7 Beantwoording vraagstelling	27		
Noten	29		
Literatuur	29		

Samenvatting

Bij de archeologische begeleiding van de aanleg van zinker 1 op het Smakkelaarsveld zijn resten van oude beschoeiingen van de Leidschevaart en inrichtingen uit de Nieuwe Tijd aangetroffen. Hierbij kon voor de recente en de subrecente perioden een fasering aangebracht worden in de ontwikkeling van de Leidschevaart. De oudste fase wordt door een beschoeiing gevormd. Het aangetroffen vondstmateriaal wijst op een datering van aanleg in het laatste kwart van de achttiende eeuw. Van de beschoeiing zijn alleen een houten vlechtwerk, een plankenwand en uitbraaksleuven met puin aangetroffen. Hier doorheen is een riool, behorende bij de subrecente periode, aangelegd. Het uit de negentiende- of twintigste eeuw daterend riool was haaks op de Leidschevaart georiënteerd en mondde hierop uit. De beschoeiing is vervolgens hersteld. Opvallend detail is dat vergelijkbare riolen ook in de Bergstraat en Willemstraat (circa 500 m ten noordoosten) gezien zijn. Van de derde fase is alleen een wegdek aangetroffen. Op basis van foto's kan deze in de eerste helft van de twintigste eeuw gedateerd worden. De daarop volgende fase wordt gevormd door de betonnen kade, aangelegd in de jaren veertig van de twintigste eeuw. De vaart schuift bij elke fase steeds iets op naar het noorden. Een laatste fase wordt gevormd door de huidige indeling, stammende uit de jaren zeventig.

Bij de profielen en boringen is vastgesteld dat de top van de natuurlijke lagen zich rond 0,60 m +NAP bevindt. De natuurlijke ondergrond bestaat uit (zandige) klei-, veen- en zandlagen. Deze klei- en zandlagen kunnen geassocieerd worden met rivierafzettingen. Hierboven bevinden zich meerdere ophogingslagen en de hierboven genoemde sporen die vanaf de achttiende eeuw gedateerd kunnen worden.

Afb. 1: Topografische ligging van de onderzoekslocatie op gemeentelijk en lokaal niveau.

1 Inleiding

1.1 Kader van het onderzoek

In opdracht van het Ingenieursbureau Utrecht (IBU) en de Projectorganisatie Stationsgebied (POS) van de gemeente Utrecht heeft de afdeling Erfgoed van de gemeente Utrecht in september 2008 een definitief onderzoek verricht naar de kademuur langs de Leidse Rijn. In het kader van de herontwikkeling van het Utrechtse Stationsgebied vinden binnen het hele stationsgebied infrastructurele werkzaamheden plaats, waarbij het bodemarchief verstoord wordt. Het in dit rapport beschreven onderzoek heeft plaatsgevonden in het deelgebied Smakkelaarsveld, onder het noordelijke deel van de busbaan en in de groenstrook tussen de Leidse Rijn en Smakkelaarsveld. (Afb. 1). Het onderzoek is uitgevoerd in de vorm van een Archeologische Begeleiding protocol opgraven.

De directe aanleiding voor het onderzoek werd gevormd door het voornemen om de huidige waterpartij op het Smakkelaarsveld te verplaatsen en te verlengen tot aan de nog bestaande Leidse Rijn ter hoogte van de Damstraat, zodat de oorspronkelijke loop, zoals deze in de zestiende eeuw is aangelegd, weer zichtbaar wordt gemaakt. Ten behoeve van kabels en leidingen die onder de Leidse Rijn door moeten, is tussen de straat Leidscheveer en de weg Smakkelaarsveld, nabij de hoek met het Stationsplein een kabelbak aangelegd. Deze wordt hier zinker 1 genoemd. De aanleg van deze zinker zou het oorspronkelijke tracé van de Leidscheveer/vaart doorsnijden. De verwachting was dat er mogelijk resten van oude kademuren, wegen en bebouwing van de middeleeuwse voorstad Buiten Catharijne in de bodem aanwezig konden zijn. De nadruk van het onderzoek lag aan de zuidzijde van de bouwkuip, omdat verwacht werd dat de noordzijde al verstoord was bij (sub)recente graafwerkzaamheden voor de huidige loop van de Leidsche Rijn.

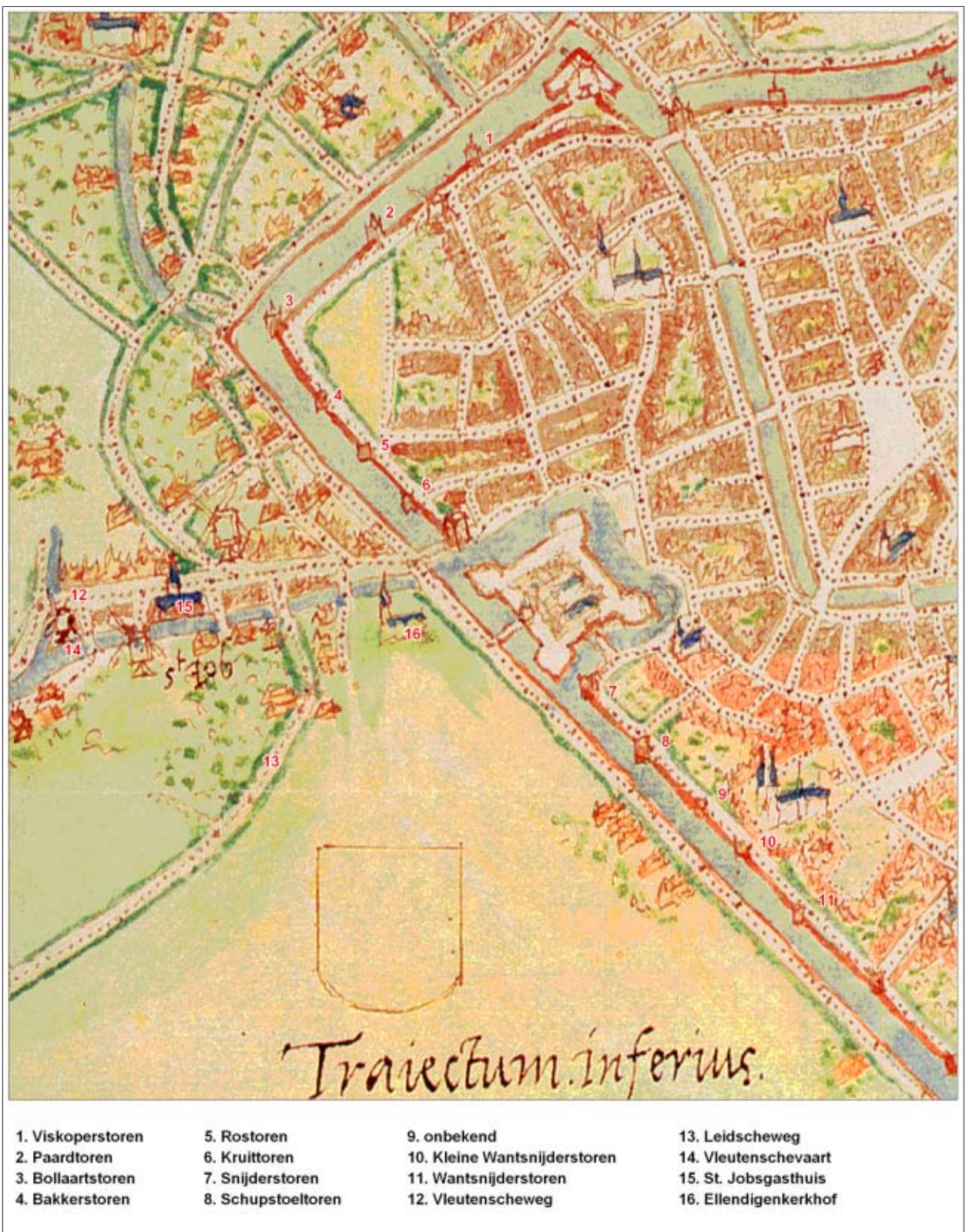
Het onderzoek heeft in twee fasen plaatsgevonden: in september 2008 en in februari 2009. Tevens zijn in de zomer van 2009 enkele vondsten uit een verstoorde context verzameld. De eerste fase werd gevormd door de begeleiding van de ontgravingen tot op grondwaterniveau aan de zuidzijde van het onderzoeksterrein, uitgevoerd op 3 en 4 september 2008. Aangezien de aanleg onder het grondwaterniveau zonder bronbemaling zou plaatsvinden, konden hierbij verder geen archeologische waarnemingen gedaan worden. Tijdens de werkzaamheden bleek echter dat, mede door een bodemverontreiniging, het niet mogelijk was om de werkzaamheden in de natte af te ronden.

Er werd besloten tot het droog ontgraven door middel van een damwand en het wegpompen van grondwater. Uiteindelijk is in de tweede week van februari het centrale en diepste deel van de bouwput ontgraven. Hierbij ontstond tijdens de werkzaamheden de mogelijkheid om de reeds verwijderde slibbodem van de Leidschevaart te onderzoeken op vondsten. Bij het verdere ontgraven naar dieper niveau is toezicht gehouden in het geval er onverwacht sporen uit oudere perioden zoals Neolithicum en Bronstijd aanwezig zouden zijn.

De voorbereiding van het project was in handen van L. Bruning (coördinator archeologie POS). Het veldteam bestond uit L. Bruning (projectleider) en D.R. Stiller (KNA-archeoloog). De technische uitwerking van de velddocumentatie en het geborgen vondstmateriaal is uitgevoerd door D.R. Stiller. De opmaak van het beeldmateriaal is verzorgd door H.J. van Oort, L.T. Takken en E. van Wieren.

1.2 Resultaten van eerder uitgevoerde onderzoeken

Er zijn in het verleden twee bureaustudies uitgevoerd. Het betreft een Cultuurhistorische Effectrapportage ten behoeve van het Utrecht Centrum Project, opgesteld door F. Kipp in 1995 en een Bureauonderzoek Archeologische Waarden Stationsgebied Utrecht, opgesteld door L. Bruning in 2008 (Bruning 2008a). De resultaten van beide onderzoeken zijn in paragraaf 2.1, 2.2 en 2.3 verwerkt.

Afb. 2: Uitsnede uit de stadsplattegrond van Jacob van Deventer uit 1569-1570, met kasteel Vredenburg, de stadsmuur, de Catharijnepoort, de Vleutenschevaart (nr. 14) en de Leidscheweg (nr. 13). Duidelijk te zien is hoe deze ter hoogte van het huidige Smakkelaarsveld samen komt met andere verkeerswegen.

2 De landschappelijke en historische context

2.1 Landschappelijke context

De meeste waarnemingen met betrekking tot de bodemopbouw zijn afkomstig van de omgeving van de Catharijnesingel en de bouw van Hoog Catharijne en het muziekcentrum Vredenburg. Ter plaatse van het kasteel Vredenburg en omgeving schreef T. Vink in 1954 al dat het grote veengebied tussen Oude Rijn en Vecht “uitwigt” ter hoogte van het Paardenveld in Utrecht. Zowel bij de aanleg van de spuikoker op het Smakkelaarsveld alsook bij de waarneming van de kademuur aan de buitenzijde van de toenmalige Catharijnesingel tijdens de aanleg van de Catharijnebaan in 1972 ter hoogte van het muziekcentrum is dit bevestigd. In beide gevallen is een veenpakket waargenomen waarvan de bovenzijde tot 0,65 m-NAP reikt. Op dit veen ligt, ter hoogte van de voormalige Gildentraverse (lopend vanaf de NW-hoek van Hoog Catharijne naar het muziekcentrum Vredenburg,), een kleilaag met een dikte van ongeveer 0,60 m. Onder het veen liggen afzettingen van rivierzand, vermoedelijk vanaf een diepte van 1.00 m -NAP. Verder naar het zuiden, nabij de Mariaplaats is geen veen aanwezig en reiken de rivierafzettingen tot een hoogte van 0,55 m +NAP.

De onderzoekslocatie is gelegen tussen de Oude Rijn en de Vecht. Van de in de ondergrond aanwezige rivierafzettingen kan niet gezegd worden tot welke rivier deze behoren, aangezien de stroomgordels van beide rivieren niet ver van de onderzoekslocatie verwijderd liggen. Verder is op basis van het bovenstaande en uit milieukundig onderzoek bekend dat zich een veenpakket in de ondergrond bevindt op de zandige rivierafzettingen. Het milieukundig onderzoek heeft vastgesteld dat deze laag vervuild is met arsenicum. Opvallend is dat dit waarschijnlijk een natuurlijke vervuiling is, meegenomen door het grondwater afkomstig van de Utrechtse Heuvelrug, dat in het gebied kan opwellen.

2.2 Archeologische en historische achtergrond

Uit de periode voor de aanleg van de stadsmuur in 1122 is weinig bekend over de onderzoekslocatie. Het plangebied Smakkelaarsveld lag in het stroomgebied van de Rijn en Vecht. Het is mogelijk dat de oeverwallen en stroomruggen van deze rivieren al vanaf de Bronstijd bewoond zijn geweest, maar hiervan zijn tot dusverre in

het plangebied en directe omgeving geen sporen teruggevonden. In de Romeinse tijd lag de onderzoekslocatie ten noorden van de Rijn, de noordgrens van het Romeinse Rijk. Na het vertrek van de Romeinen in de 3^e eeuw na Christus ontwikkelden zich in het gebied ten oosten van de onderzoekslocatie drie nederzettingskernen, waaruit in de loop van de Middeleeuwen de stad Utrecht ontstond.

De oudste bekende archeologische waarde in het Smakkelaarsveld is de Vleutenscheweg, een voorloper van de huidige Vleutenseweg, die als landweg al bestond in de elfde eeuw, en mogelijk zelfs teruggaat tot de 7de eeuw¹. Het ontstaan van de Vleutenscheweg als doorgaande route is waarschijnlijk gerelateerd aan de grootschalige ontginningen in het gebied ten westen van Utrecht, die voor een belangrijk deel in de elfde en twaalfde eeuw plaatsvonden. Langs de Vleutenscheweg werd in de elfde of twaalfde eeuw de Vleutenschevaart aangelegd. Deze waterweg speelde een belangrijke rol in het scheepvaartverkeer tussen Utrecht en Zuid-Holland.

Periode 1122 – zestiende eeuw

Toen Utrecht in 1122 het stadsrecht verwierf, werd direct begonnen met de ommuring en omgrachting van de historische stadskern, waardoor een strikte scheiding ontstond tussen de stad en de buitengebieden. Aan het einde van de twaalfde eeuw bestonden de stadsverdedigingswerken aan de westzijde van Utrecht uit de stadsmuur met torens en berm, de stadsbuitengracht en de Catharijnepoort. De Catharijnepoort vormde aan de westzijde de enige toegang tot de stad. Het Smakkelaarsveld lag direct voor de Catharijnepoort, net buiten de stad. De stadsbuitengracht was verbonden met de Vleutenschevaart. Het deel van de Vleutenschevaart dat het dichtst bij de stadspoort lag, fungeerde als haven voor schepen met vracht voor en uit Zuid-Holland. Vanaf de zestiende eeuw of eerder lag over de Vleutenschevaart vlak vóór de Catharijnepoort een brug.

Reeds in de dertiende en veertiende eeuw is langs de Vleutenscheweg en Vleutenschevaart de voorstad Buiten Catharijne ontstaan. Deze voorstad werd aan de zuidkant begrensd door de Hereweg, de voorloper van de Leidscheweg. In Buiten Catharijne bevonden zich naast een beperkt aantal woonhuizen vooral herbergen, kroegen, allerlei ambachtswerkplaatsen en bedrijven die met scheepvaart en handel van doen hadden, een lijnbaan, en verder enkele boerderijen en een reeks blekerijen. Tussen de Vleutenschevaart en de Hereweg/Leidscheweg

lag vanaf circa 1402 het Ellendigenkerkhof met de Ellendigenkapel, bedoeld voor vreemdelingen die niet binnen de stad begraven konden worden (zie nr. 16, Afb. 2). De Ellendigenkapel werd in 1578 afgebroken. De resten van het kerkhof zijn bij de aanleg van de Leidschevaart in de zeventiende eeuw grotendeels verdwenen en later bij de bouw van Hoog Catharijne verder opgeruimd. Tussen de Vleutenscheweg en Vleutenschevaart stond tussen 1504 en 1818 het St. Jobsgasthuis (zie nr. 15, Afb. 2), dat zich eerst concentreerde op de behandeling van lijders aan syfilis en later steeds meer een plaats werd waar ouden van dagen hun laatste levensdagen sleten.

Periode zestiende eeuw en zeventiende eeuw

In de zestiende en vooral zeventiende eeuw groeide de bevolking van Utrecht snel, waardoor de noodzaak tot stadsuitbreiding ontstond. Een eerste reactie hierop was een plan tot uitbreiding van de voorstad Buiten Catharijne tot een ruim opgezette, luxe woonwijk. Het plan is vernoemd naar de ontwerper, de architect Paulus Moreelse. Dit plan had twee doelen: de woningnood binnen de stadsmuren te verlichten en tegelijkertijd kapitaalkrachten van elders aan te trekken. De uitvoering van het plan kwam echter na enkele jaren al tot stilstand vanwege de Tweede Engelse oorlog in 1665. De Franse bezetting kort hierna maakte definitief een einde aan de nieuwbouwplannen. Het middeleeuwse Buiten Catharijne werd in deze periode geheel verwoest. Van het plan Moreelse zijn uiteindelijk alleen de aanleg van de Leidschevaart en -veer, de verbreding van de stadsgracht (de latere Catharijnesingel) en enkele grachten uitgevoerd. Pas in 1829 kwam er een nieuw plan tot herziening en uitbreiding van de stad Utrecht (Plan

Zocher). Belangrijke onderdelen van dit nieuwe plan waren het omvormen van de niet langer functionele stadsverdedigingswerken tot plantsoengordel en het realiseren van een stadsuitbreiding aan de westzijde. Van het nieuwe plan werd voornamelijk de omvorming van de verdedigingswerken gerealiseerd. Van de zorgvuldig ontworpen nieuwbouw kwam ook wederom weinig terecht.

In 1664 werd, in het kader van Plan Moreelse, ter verbetering van de trekvaart tussen Leiden en Utrecht langs de Leidscheweg de Leidschevaart, de voorloper van de huidige Leidsche Rijn, aangelegd. De Leidschevaart werd vóór de Catharijnepoort verbonden met de aanlegplaats aan het einde van de Vleutenschevaart. Zo werd de Leidscheveer gevormd: een veerhaven voor trekschuiten en beurtschippers (Afb. 3). Het belang van de Vleutenschevaart nam af ten gunste van de Leidscheveer. De singelbrug die over de mond van de Leidscheveer lag, heette de Smakkelaarsbrug (Dobbelaarsbrug). Hier dobbelden ("smakkelden") de schippers verplicht om de vracht. Ook over de Leidschevaart lag een brug.

Periode achttiende tot en met twintigste eeuw

In 1843 werd de spoorlijn Utrecht-Amsterdam aangelegd, waardoor het oostelijk deel van het Smakkelaarsveld (het huidige plangebied) ruimtelijk werd afgesloten. De Leidseweg veranderde in een voorname winkelstraat. In 1902 verrees aan de Leidseweg 2-5 het hoofdgebouw van de Levensverzekeringmaatschappij De Utrecht. Dit Jugendstil-gebouw werd in 1974 gesloopt ten behoeve van de bouw van Hoog Catharijne. In 1928 werd de Leidscheveer gedempt ten behoeve van de aanleg van een

Afb. 3: Situatie omstreeks 1832. De bovenste watergang op de afbeelding is de Vleutenschevaart; de onderste watergang is de Leidschevaart. Rechts op de afbeelding komen de Vleutenschevaart en Leidschevaart samen in de Leidscheveer.

nabijgelegen verkeersrotonde, in verband met de toenemende verkeersdruk. Afbeelding 7 geeft de situatie weer kort na de demping van de Leidscheveer. De Leidschevaart zelf is op deze afbeelding nog onveranderd. In 1942 werd de Leidschevaart versmald en de kade vervangen door een betonnen versie. Door middel van een overkluizing bleef het met de Catharijnesingel verbonden.

In de periode na de demping van de veerhaven had het huidige Smakkelaarsveld diverse functies, variërend van winkelgebied en standplaats voor woonwagens tot ijzeropslagplaats, parkeerterrein en busstation, met daartussen diverse "restruimtes". Bij de bouw van Hoog Catharijne in de jaren zeventig van de vorige eeuw werd het Smakkelaarsveld tenslotte heringericht tot groene ruimte met diverse verkeersvoorzieningen. Hierbij werd de Leidschevaart verplaatst naar de huidige ligging en hernoemd tot Leidse Rijn. Met de demping van de Catharijnesingel werd de verbinding met de stadsgracht verbroken.

2.3 Archeologische verwachting

De verwachting was resten van de Leidschevaart aan te treffen. Hierbij wordt met name gedacht aan kades en eventueel de slibbedding. Verder konden mogelijk resten van de Leidscheweg en voorstad Buiten Catharijne, bedrijven en handelsgebouwen vanaf de 16^e eeuw aangetroffen worden.

3 Doel en methode van het onderzoek

3.1 Doelstellingen

In het Programma van Eisen geschreven door L. Bruning (2008b) zijn de volgende vraagstellingen geformuleerd:

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van de historische Vleutenschevaart (kades, beschoeiing) en Vleutenscheweg? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Welke uitspraken kunnen op basis van de aangetroffen resten worden gedaan over de wijze van constructie van de Vleutenschevaart?
- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van de historische Leidschevaart (kades, beschoeiing) en Leidscheweg? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Welke uitspraken kunnen op basis van de aangetroffen resten worden gedaan over de wijze van constructie van de Leidschevaart?
- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van de bruggen over de Vleutenschevaart, Leidschevaart en Leidscheveer? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Wat is de bouwdetailering van eventuele aangetroffen resten?
- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van het St. Jobsgasthuis? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Wat kan op basis van deze resten gezegd worden over de ontwikkeling, fasering en functie van het St. Jobsgasthuis?
- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van het Ellendigenkerkhof? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Wat kan op basis van deze resten gezegd worden over de ontwikkeling, fasering en aard van het kerkhof?
- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van middeleeuwse percelering? Zo ja, hoe zag deze eruit?
- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van de voorstad Buiten Catharijne? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Wat kan op basis van deze resten gezegd worden over de ontwikkeling en fasering van deze voorstad en de activiteiten van de bewoners? Hoe ging men om met afval? Welke uitspraken kunnen worden gedaan over ambachten en industriële ontwikkeling? Kloppen eventuele gegevens over de ontwikkeling van de voorstad met het historische kaartmateriaal? Wat is de bouwdetailering van eventuele aangetroffen structuren en funderingen?
- Bevinden zich op de onderzoekslocaties sporen die te herleiden zijn tot de verwoesting van grote delen van de voorstad Buiten Catharijne in 1672 door de Fransen?

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van bebouwing en/of overige archeologische resten vanaf de zestiende en zeventiende eeuw? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Kan op basis van de aangetroffen resten iets worden gezegd over een bepaalde functie van de aangetroffen sporen en structuren (bijvoorbeeld is er sprake van een bepaald ambacht)? Wat kan op basis van deze resten gezegd worden over de ontwikkeling en fasering van het Smakkelaarsveld in de Nieuwe Tijd? Klopt dit met het historische kaartmateriaal? Welke uitspraken kunnen worden gedaan over ambachten en industriële ontwikkeling?
- Is er sprake van ophogingslagen binnen het plangebied? Uit welke periode dateren de lagen? Hoe dik zijn ze? En op welke diepte t.o.v. NAP bevinden ze zich? Uit welk materiaal bestaan deze lagen en bestaan hierin chronologische en ruimtelijke verschillen? Is er sprake van gestort afval?
- Hoe ziet de bodemopbouw eruit? Wat is de bodemkwaliteit (gaafheid)? Welke dieptes kunnen worden vastgesteld voor het ongestoorde niveau? Welke datering valt aan dit ongestoorde niveau te geven?
- Welke aard/functie van het gebruik van de bijbehorende huizen en veranderingen zijn af te lezen aan de inhoud van de beerputten? Wat was de materiële cultuur van de bewoners af te lezen uit de beerputten? Welke voedsel-economie valt aan de beerputteninhoud af te lezen? Wat zijn de bouw- en gebruiksfases van de beerputten?

3.2 Methode

Voor de bouwkuip ten behoeve van de aanleg van de kabelbak is een deel van de bestaande busbaan gesloopt, een gedeelte van de Leidse Rijn gedempt en de kades daarvan verwijderd. Na deze werkzaamheden is aan de zuidzijde begonnen met het afgraven van de grond in de bouwkuip tot rond het grondwaterniveau (circa 0,00 m+ NAP, maaiveld circa 3,20 m +NAP) en vervolgens onder grondwaterniveau tot circa 4 m -NAP. De afmetingen van de bouwkuip van de zinker betroffen 34 m bij 13 m. Het archeologisch onderzoek is in twee fasen uitgevoerd. In de eerste fase, uitgevoerd op 3 en 4 september 2008, is de zuidzijde van het onderzoeksgebied verdiept tot rond het grondwaterniveau. Hierbij is werkput 1 aangelegd (afb. 4). De afmetingen hiervan waren 14,3 m bij 7,5 m. De totale oppervlakte was ca. 110 m². De noordgrens van de werkput werd gevormd door de betonnen kademuur uit het midden van de twintigste eeuw. De tweede fase omvatte het centrale en het diepst aan te leggen deel van

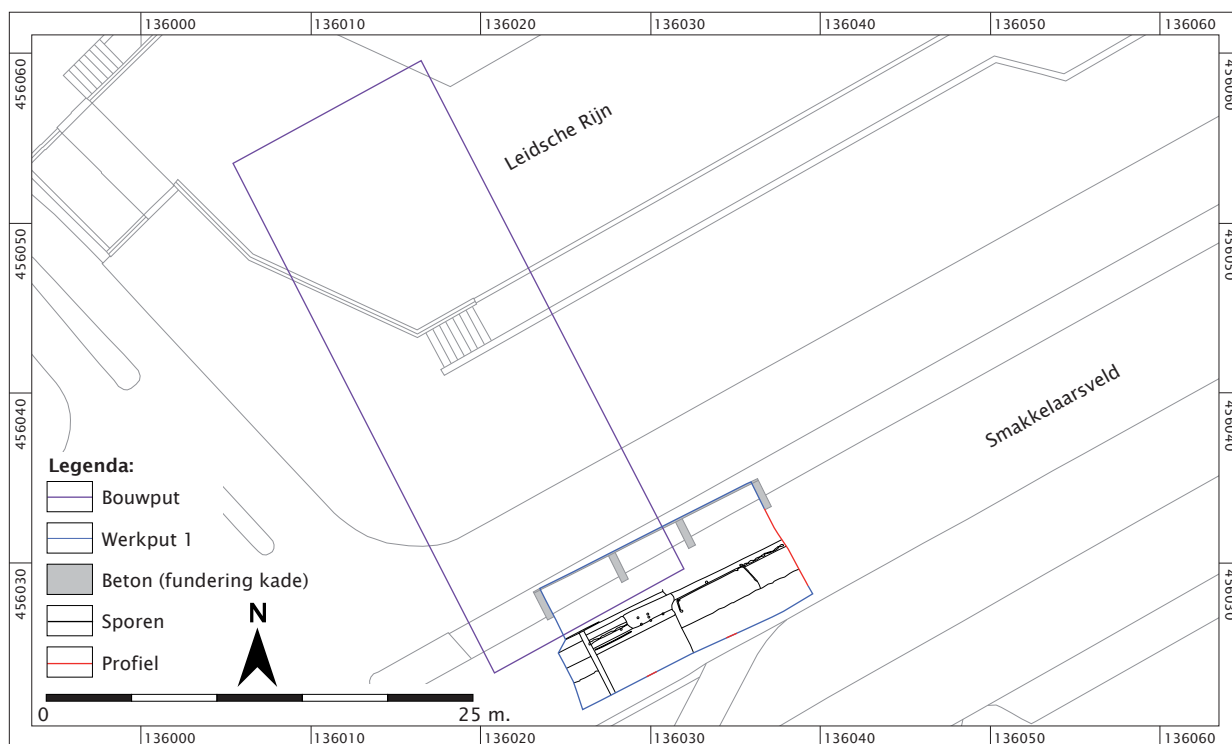
bouwkuip. Hier is in de tweede week van februari 2009 gedurende enkele dagen een begeleiding uitgevoerd waarbij de stort bestaande uit de (slib)bodem van de oude Leidschevaart is onderzocht op vondstmateriaal.

Tijdens de eerste fase is verdiept tot circa 0,25 m +NAP (maaienveld circa 3,20 m +NAP). Op dit niveau werden sporen zichtbaar in de westelijke helft van de bouwput. Aangezien de oostelijke helft op dit niveau nog geen sporen vertoonde, werd hier verder verdiept tot het sporenniveau of daar waar er geen sprake was van een sporenniveau, tot de natuurlijke bodem. Het sporenniveau bleek iets onder grondwaterniveau (circa 0,15 m +NAP) te liggen.

Langs de oostzijde is een profiel tot aan de subrecente betonnen kademuur aangelegd en gedocumenteerd. Langs de zuidzijde zijn op twee plaatsen profielkolommen gezet (één in de oostelijke helft en één in de westelijke helft van de bouwput). Deze zijn doorgezekt tot in de natuurlijke bodem. Verder kan opgemerkt worden dat door het Adviesbureau Tauw twee milieukundige boringen zijn uitgevoerd waardoor het bodemprofiel tot circa twee meter onder het vlak gedocumenteerd kon worden. Ter hoogte van profielkolom 1 is de eerste boring gezet. Hierbij is meegekeken en zijn de gegevens met betrekking tot de bodemopbouw genoteerd. Hiermee kon een bodemprofiel tot 2,08 m -NAP gedocumenteerd worden. De tweede boring is gezet nabij de zuidwesthoek van de bouwput. Ook hiervan zijn de relevante gegevens genoteerd (zie par. 4.3).

In februari 2009 is rond het centrale deel van het onderzoeksterrein een damwand geplaatst. Binnen de damwand is vervolgens verdiept tot op het schone zand, gelegen op circa 4 m -NAP. Voordat verdiept werd, is eerst de reeds verwijderde slibbodem om logistieke redenen teruggestort in de bouwkuip. Hierbij ontstond de mogelijkheid dit te begeleiden en vondstmateriaal te verzamelen. Deze slibbodem was in een eerder stadium al verwijderd in het kader van een bodemverontreiniging, bestaande uit arseen². Omdat dit ontgraven onder grondwaterniveau plaatsvond, werd het niet zinvol geacht dit te begeleiden. Met het omzetten van de slibbodem ontstond de mogelijkheid om in ieder geval alsnog eventueel aanwezig vondstmateriaal te verzamelen. Het bleek dat het slib door de aannemer vermengd was met de eveneens vervuilde bouwvoor. Desondanks kon door deze werkzaamheden het grootste deel van het slibpakket bekeken worden.

Bij graafwerkzaamheden voor het leggen van kabels en leidingen in het verlengde van zinker 1 is in juni 2009 door bouwvakkers wat vondstmateriaal verzameld. Dit materiaal, afkomstig uit verstoorde context, wordt besproken in paragraaf 5.1.3 met de rest van het vondstmateriaal.

Afb. 4: De bouwkuip op het Smakkelaarsveld.

4 Sporen en structuren

4.1 Inleiding

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn meerdere sporen en structuren waargenomen. Verder zijn tijdens de eerste fase een profiel en twee profielkolommen gezet. Als eerste worden de sporen en structuren besproken; vervolgens het profiel en de profielkolommen.

Bij het beschrijven van de structuren wordt gesproken over binnenzijde en buitenzijde. Hiermee wordt met de binnenzijde de vaarweg, de Leidsevaart bedoeld. Met de buitenzijde wordt de kade/straat, naast de vaarweg, bedoeld. Voor het onderzoeksterrein geldt dat de noordelijke helft bestond uit de vaart en de zuidelijke helft uit de straat.

4.2 Sporen en structuren

Eerste fase/werkput 1

Bij de aanleg van de werkput werden op circa 1,80 m +NAP resten gevonden een muurtje (S37) met een betonnen stoerand. Verder werden op een iets lager niveau (1,70 m +NAP) resten gevonden van een wegdek (S34).

Afb. 5: Overzichtsfoto vlak 1, werkput 1

Foto's uit de jaren twintig en dertig laten een beeld zien dat overeenkomt met de sporen. De resten hebben waarschijnlijk deel uitgemaakt van de weg/trambaan en een verhoging/wegscheiding (afb. 7). Omdat deze op een foto van 1904 nog niet te zien zijn, kan geconcludeerd worden dat deze inrichting van na dit tijdstip is (afb. 6).

Op circa 0,25 m +NAP is vlak 1 aangelegd (afb. 8). Het vlak is aangelegd op het niveau waarop sporen zichtbaar waren of waar de natuurlijke ondergrond bereikt was. In het vlak zijn diverse ophogingslagen en resten van een houten beschoeiing zichtbaar. Verder werd een bakstenen riool/afvoer (S22) aangetroffen. Deze staat haaks op de Leidschevaart en waterde hier waarschijnlijk op af.

De beschoeiing (afb. 8) bestaat uit verschillende sporen zoals planken, palen en vlechtwerk. Verder zijn een vlijlaag en puinbanen waargenomen. Van noordoost naar zuidwest bestaat de beschoeiing uit vlechtwerk met paaltjes (S16), een plankenwand (S19) gestut door palen (S9, S10, S11 en S12) en twee zijplanken (S17 en S18). S18 wordt gestut door de palen S8 en S9. Vervolgens staan in het verlengde van de plankenwand twee palen S3 en S5. De palen S4, S6 en S7 vormen een rij die parallel staat aan deze palen. Een zesde paal, S14, staat tussen S5 en S6 in. Mogelijk horen al deze palen tot een verlengde plankenwand (een voortzetting van S19) of reparaties daarvan. Het laatste geziene deel van de beschoeiing bestaat uit vlechtwerk, S15 en palen S1 en S2. S1 is geslagen dwars door het subrecent riool, S22. S1 behoort mogelijk tot een reparatie van de beschoeiing of kade. Verder is een vlijlaag (S25) onder de plankenwand gezien. Verder is in het midden en westelijk deel van werkput een puinbaan (S23), waarschijnlijk behorende bij de beschoeiing of kade waargenomen. Deze puinige baan ligt direct in het verlengde van de kade. Het is waarschijnlijk dat het vlechtwerk, S15, doorgelopen heeft tot de plankenwand S19 of andersom. Van S15 is echter alleen de onderzijde aangetroffen. Het hoger gelegen deel was al vergaan en of verwijderd.

Verder zijn er diverse sporen die waarschijnlijk ook uitmaken van de beschoeiing. Parallel aan S15 ligt een tweede puinbaan, S24, met daarin een op z'n zijkant liggende plank, S20. De puinbaan bevat grover puin dan S23. Mogelijk is ook hier sprake van een uitbraaksleuf. Onduidelijk is of dit van een eerdere fase is of het gevolg van de aanleg van het riool. S24 wordt doorsneden door S22, maar het is niet zeker dat S24 ouder is dan S22. Bij de aanleg van het riool zullen aanpassingen aan de kade

Afb. 6: Situatie in 1904. Aan de linkerkant is de zuidelijke beschoeiing van de Leidschevaart zichtbaar. Een bomerij staat op de locatie waar later een trambaan loopt. Bron Utrechts Archief, catnr. 4334.

en beschoeiingen hebben plaatsgevonden. In het kader daarvan kan een deel verwijderd zijn.

Zoals hierboven vermeld, werd de plankenwand S19 gestut door twee zijplanken, S17 en S18. Deze zijn wigvormig en hebben respectievelijk een lengte van 1,40 m en 0,70 m. Beide zijn geheel als houtmonster verzameld (vnr. 11 en 12). De planken van de constructie hadden een dikte van circa 3 cm. Op diverse locaties langs de plankenwand zijn kijkgaten gemaakt om de onderzijde te vast te stellen. Deze bleek zich gemiddeld circa 30 cm onder het vlak te bevinden. Op één locatie is de onderzijde gewaterpast. De hoogte hiervan was 0,06 m +NAP. De bovenzijde lag op 0,38 m +NAP.

Zowel de planken als het vlechtwerk lagen op en in een vleilaag bestaande uit geel/grijs grof zand soms vermengd met wat puin, S25. In deze laag is vondstmateriaal aangetroffen, dat wijst op een datering vanaf het laatste kwart van de achttiende eeuw (zie hieronder).

S22 betreft een subrecent riool. Het riool loopt uit de zuidwand van de bouwput en had een geziene lengte van 4,10 m. De opbouw bestond uit een bakstenen onderzijde met daarop gemetseld 5 lagen baksteen (formaat 22x11x4 cm, hard gebakken) afgedekt met kloostermopachtige bakstenen (formaat 29x14x5,5 cm). De puinbaan S24 en het vlechtwerk S15 lijken doorsneden te worden of zijn tegen het riool aangelegd. De paal S1, behorend bij de beschoeiing, is door het riool heen geslagen. Op basis hiervan lijkt het erop dat het riool ouder is dan de beschoeiing. Waarschijnlijk is echter dat bij de aanleg van het riool een deel van de beschoeiing gesloopt en later herbouwd is. De beschoeiing is dus, op het herstelde deel na, waarschijnlijk ouder dan het riool. Het riool steekt iets uit in de vaart. Verder was de aanwezigheid van een subrecente, op zijn zijkant liggende plank (S21, geziene lengte 2,20 m) die waarschijnlijk gebruikt is om het riool/afvoer af te sluiten bij de aanleg van latere kademuuren een opvallend detail. De gebruikte bakstenen hebben op basis van formaat en hardheid een datering in de negentiende

of begin twintigste eeuw. De (bijna)kloostermop dekstenen kunnen vroeger gedateerd worden, en zijn mogelijk zelfs middeleeuws.

Bij de aanleg en in het vlak waren diverse ophogingslagen, S26 en S27, en een natuurlijke laag, S28, zichtbaar. S26 bestaat uit licht bruingrijze matig zandige, sterk siltige klei. In deze laag zijn meerdere vondsten gedaan (Vnr. 1 en 5), die in de Nieuwe tijd gedateerd kunnen worden (zie hieronder). Opmerkelijk is dat S26 direct op de onverstoorte natuurlijke bodem (S28, zie hoofdstuk 5.1.2) ligt en dat er geen ophogingslaag aanwezig lijkt te zijn die gedateerd kan worden in de late Middeleeuwen. In kader hiervan moet opgemerkt worden dat het vondstmateriaal wel twee fragmenten materiaal bevat, die in de late Middeleeuwen gedateerd kunnen worden. Of het hier om opspit handelt of om van elders aangevoerd materiaal, is niet duidelijk. S27 is een ophogingslaag bestaande uit bruingrijs/grijsbruin sterk siltige, sterk zandige klei. Op basis van de vondsten wordt deze laag gedateerd in de periode 1775 tot 1900.

Naast de hierboven beschreven structuren en ophogingslagen zijn aan de noordzijde van de werkput (sub)recente zandige ophogingslagen aangetroffen. Deze doorsnijden de puinsporen en ophogingslagen en behoren tot een betonnen kademuur uit 1942 of de aanleg van de huidige inrichting. Detail hierin is dat bij het uitgraven van één van de "nissen" van de funderingsvoet van deze kademuur vastgesteld is dat naast het zogenaamde "ophoogzand" ook de ontgraven grond weer teruggestort is. Dit blijkt uit een beperkt aantal vondsten, daterend uit de achttiende en negentiende eeuw, die op de betonnen bodem gedaan zijn.

Tweede fase/begeleiding verdiepen tot 4 m -NAP

Bij deze fase zijn geen sporen of structuren waargenomen. Alleen de reeds omgezette slibbodem van de vaart is bekeken. Aangezien deze al vermengd was met de bouwvoor, was het ook niet mogelijk de aard hiervan te noteren.

Afb. 7: Situatie in 1930. De onderzoekslocatie ligt rechtsonder. Bron Utrechts Archief, catnr. 62264.

4.3 Bodemprofielen

Bij dit onderzoek zijn één profiel en twee profielkolommen aangelegd (afb. 8). Het profiel wordt gevormd door de oostwand van de werkput. De profielkolommen zijn in de zuidwand gezet op circa 5 m uit elkaar. Direct in het verlengde van de eerste profielkolom is door Tauw Adviesbureau een boring gezet. Deze is in globale lijn bekeken en beschreven. Hierdoor was het mogelijk een profiel samen te stellen tot 2,08 m -NAP. Een tweede boring werd in de zuidwest hoek van de bouwput gezet. Ook bij deze boring is gekeken hoe de bodemopbouw eruitzag.

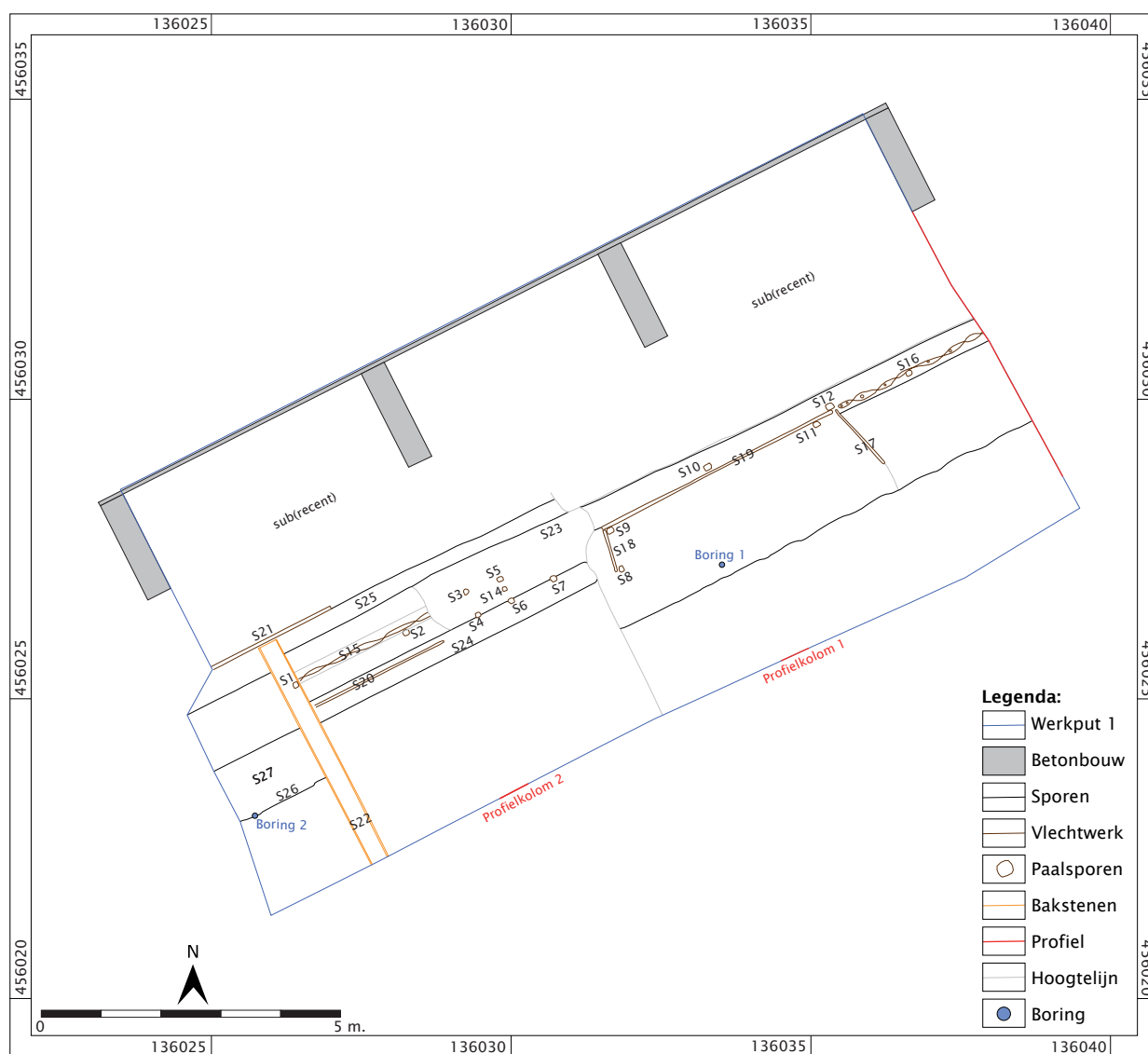
De twee profielkolommen komen in grote lijnen overeen. De kolommen zijn ook aan te sluiten op het profiel. De gedocumenteerde bodemopbouw wordt hieronder kort beschreven.

Oostprofiel

Een belangrijk kenmerk van het profiel is dat praktisch alle grondlagen richting het noorden naar beneden lopen. Dit staat waarschijnlijk in verband met de ligging van de Leidschevaart. Een uitzondering hierop wordt gevormd door de (sub)recente zandige ophogingslagen en de resten van een twintigste-eeuwse weg. Deze doorsnijden de overige lagen en sporen. In het profiel zijn diverse vondsten gedaan.

Het maaiveld ligt op circa 3,15 m +NAP. De bovenste lagen bestaan uit (sub)recente ophogingen van geel/grijs zand en zijn niet in detail gedocumenteerd. Aan de lagen is één spoornummer uitgedeeld: S46. Onder deze recente lagen zijn oudere lagen gezien die hieronder beschreven worden.

Op circa 1,90 m +NAP liggen de resten van een wegdek uit de eerste helft van de twintigste eeuw (S34). Deze kan onderverdeeld worden in twee sublagen: een iets kleiige

Afb. 8: Vlaktekening van vlak 1

zandlaag, met daaronder een zandlaag met resten van kinderkopjes. De kinderkopjes bestaan waarschijnlijk uit Belgisch hardsteen, ook wel bekend als kolenkalksteen. Dit is een compacte kalksteen. De zwarte kleur komt van een hoog organisch gehalte bestaande uit koolstof. Onder de zandlaag met kinderkopjes zijn diverse funderingslagen van de weg aanwezig. Deze bestaan uit een bruine zandlaag met daarin puin, kleibrokken en baksteen, S33, en een grindlaag, S31 (onderkant tussen 1,60 en 0,70 m +NAP).

Direct daaronder zijn verschillende ophogingslagen en een kuil aanwezig. De kuil, S38 (bovenkant circa 1,50 m +NAP), doorsnijdt twee ophogingslagen die direct onder de grindlaag van de weg liggen. Aangezien de kuil ook onder S31 ligt, is het waarschijnlijk dat deze direct voor de aanleg, mogelijk zelfs ten behoeve van de aanleg, van de weg gegraven is. De vulling van de kuil bestaat uit grijsbruine, zandige klei met puin en kleibrokken. Verder is een op puin gefundeerde houten paal aangetroffen. Gezien de datering van de weg dateert de kuil waarschijnlijk uit het begin van de twintigste eeuw. Verder moet vermeld worden dat de kuil S29 doorsnijdt (zie hieronder). De ophogingslagen betreffen een dun laagje blauwgrijze sterk kleiig zand met houtskool (S32, bovenkant 1,52 m +NAP) en een bruingrijs sterk siltige, sterk zandige kleilaag met zandbrokken, puin, baksteen en aardewerk (S30, bovenkant. tussen 1,50 en 0,66 m +NAP).

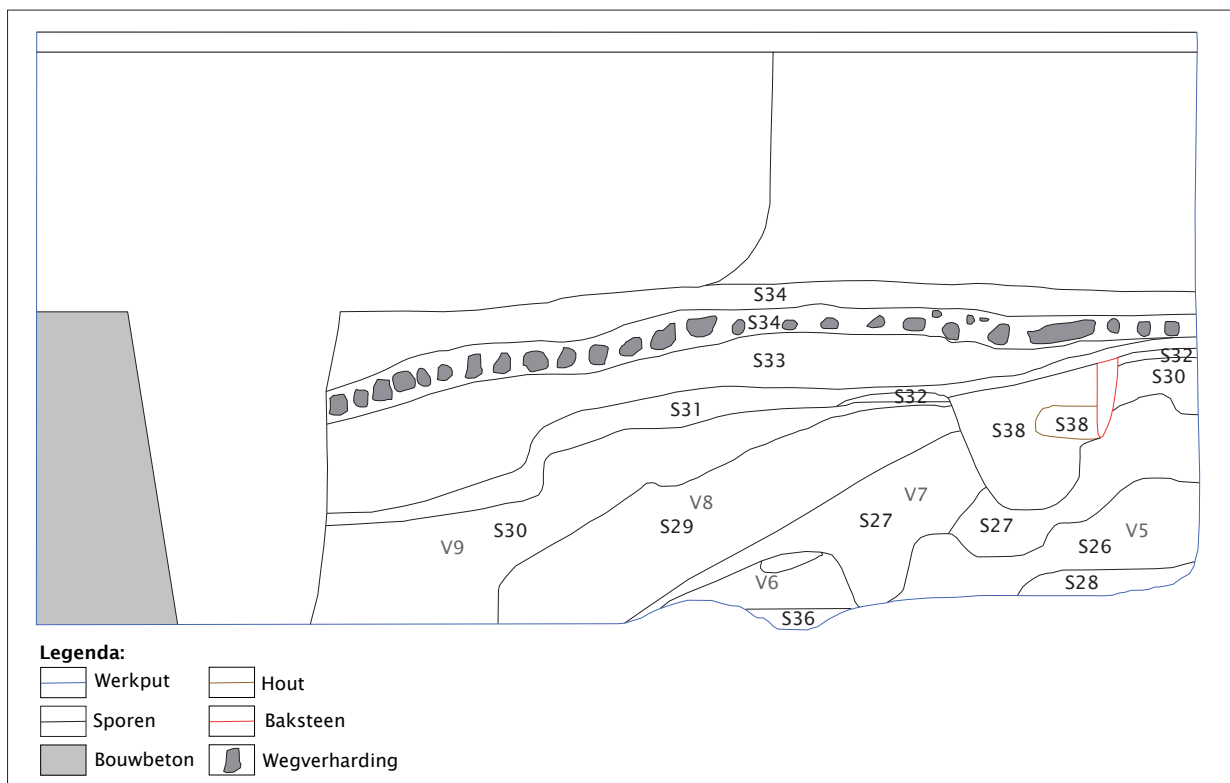
Onder S30 is een donker bruingrijze, sterk kleiige zandlaag aanwezig met daarin puin en baksteen, S29, (bovenkant. tussen 1,26 en 0,34 m +NAP). Deze loopt schuin naar beneden weg en komt in het vlak uit bij de puinbaan van de beschoeiing/kademuur, S25. Opkomend grondwater maakte het onmogelijk de overgang tussen S25 en S29 te zien. Bij de aanleg van het vlak is S29 reeds gezien. De laag is waarschijnlijk gedeponeerd bij de sloop en ophoging van de beschoeiing. In het spoor is vondstmateriaal (Vnr. 8) aangetroffen. Qua datering kan dit in de periode van de zeventiende tot en met de twintigste eeuw geplaatst worden.

Onder S29 liggen meerdere ophogingslagen en natuurlijke lagen. S29 doorsnijdt ophogingslaag S27 (BK. 1,32 m +NAP). Deze bestaat uit bruingrijze/grijsbruine, sterk siltige, sterk zandige klei. Hierin is puin en vondstmateriaal aangetroffen (Vnr. 2 en 7). Naar het zuiden wordt de laag grijzer en minder zandig. Het vondstmateriaal wordt in hoofdstuk 5.1.3 beschreven en kan gedateerd worden in de periode van 1775 tot 1900.

S26 ligt onder S27. Ook dit betreft een ophogingslaag (bovenkant tussen 0,88 en 0,60 m +NAP). De laag bestaat uit licht bruingrijze, matig zandige, sterk siltige klei. Hierin is bot en aardewerk aangetroffen (Vnr. 5 en 1, zie h 5.1.1). Op basis hiervan kan de laag omstreeks 1775 gedateerd worden. Ook S35 (BK. 0,52 m +NAP) ligt onder

Afb. 9: Oostprofiel, werkput 1, Links van het meetlat loopt S29 het vlak in.

Afb. 10: Het oostprofiel van werkput 1.

S27. Vanwege de donker bruingrijze kleur wordt deze laag niet tot S26 gerekend. Het betreft een sterk siltige, matig zandig kleilaag. In het spoor is roodbakend aardewerk (Vnr. 6) aangetroffen. Op basis hiervan kan de laag niet scherper dan de achttiende of negentiende eeuw gedateerd worden.

Onder S26 en S35 ligt een natuurlijke afzetting bestaande uit sterk siltige, licht zandige klei met mangaanvlekken (S28 en S36, bovenkanten respectievelijk 0,44 m en 0,22 m +NAP). Hierin is geen vondstmateriaal aangetroffen.

Profielkolom 1&2

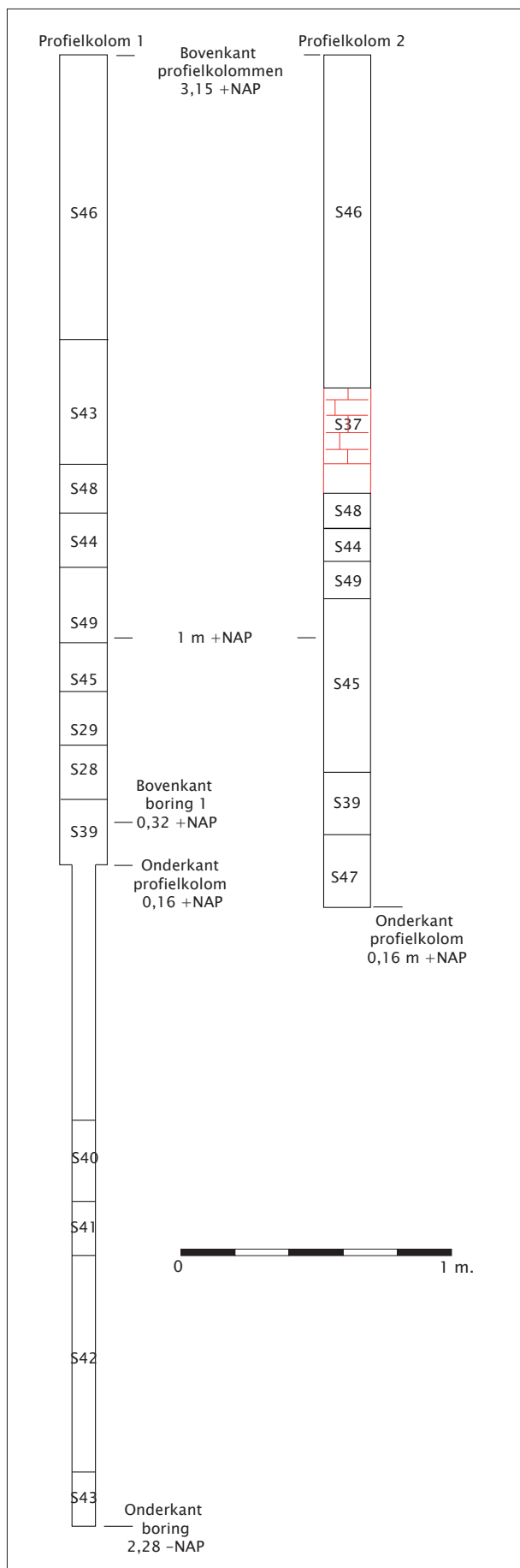
Hieronder worden de lagen die zijn aangetroffen in profielkolommen 1 en 2 kort beschreven. Waar mogelijk zijn de lagen aan sporen uit het vlak of profiel gekoppeld. Omdat boring 1 in het verlengde van de eerste profielkolom lag is deze hieraan gekoppeld. De bovenkant van boring 1 lag op 0,32 m +NAP, circa 16 cm hoger dan de onderzijde van de profielkolom.

- 1,90 m +NAP tot circa 3,10 m +NAP (maaiaveld) geel zand: recente ophogingen, S46
- 1,46 m +NAP tot 1,90 m +NAP geelbruin(/bruingrijs) licht kleiig zand: (sub)recente ophoging, S48. In profielkolom 2 zijn in deze laag resten gevonden van de begin twintigste-eeuwse wegafscheiding bestaande uit:
 - 1,64 m +NAP tot 1,92 m +NAP bakstenen muurtje wegafscheiding

- 1,53 m +NAP tot 1,64 m +NAP betonnen funderingsvoet muurtje

Beide lagen worden tot S37 gerekend. Verder kan opgemerkt worden dat bij aanleg van de werkput op enkele locaties een betonnen stoeprand verwijderd is. Direct daarachter is het muurtje waargenomen.

- 1,26 m +NAP tot 1,46 m +NAP grijsbruin kleiig zand, puin: S44, mogelijk gelijk aan S30. Ophoging.
- 0,98 m +NAP tot 1,26 m +NAP grijze/donkergrijze, siltige klei, puin, kleibrokken: S49, ophoging, mogelijk gelijk aan S27.
- 0,80 m +NAP tot 0,98 m +NAP zwarte/donkergrijze, sterk zandige klei, puin, aardewerk, bot.: S45, mogelijk gelijk aan S26: ophooglaag met een datering omstreeks 1775.
- 0,60 m +NAP tot 0,80 m +NAP donkergrijze/grijze, sterk siltige, licht zandige klei, puin, fosfaat- en mangaanvlekken: S26, ophooglaag, datering: omstreeks 1775.
- 0,40 m +NAP tot 0,60 m +NAP grijze, licht siltige, licht zandige klei, fosfaat- en mangaanvlekken: S28 natuurlijke laag, waarschijnlijk rivierafzettingen.
- 0,78 m -NAP tot 0,40 m +NAP lichtgrijze, licht siltige klei, fosfaatvlekken, S39, natuurlijke laag, waarschijnlijk rivierafzettingen.
- 1,08 m -NAP tot 0,78 m -NAP grijsbruin, zeer kleiig veen, S40, natuurlijke laag
- 1,28 m -NAP tot 1,08 m -NAP grijze/bruine, zeer humeuze klei, doorworteld, S41, natuurlijke laag, rivierafzettingen

Afb. 11: Profielkolom 1 en 2.

- 2,08 m -NAP tot 1,28 m -NAP donkerbruin/zwart veen, S42, natuurlijke laag
- Tot 2,08 m -NAP lichtgrijs/grijs grof rivierzand, S43, natuurlijke laag rivierafzettingen

In profielkolom 2 is S39 een stuk dunner. S39 komt voor tussen 0,50 en 0,27 m +NAP. Daaronder komt de volgende laag voor:

- Bodem put tot 0,27 m +NAP lichtgrijze/lichtbruine, siltige klei met fosfaat- en mangaan vlekken: S47, natuurlijke laag

Boring 2 is ten westen van profielkolom 2 gezet. Hier is een iets andere bodemopbouw waargenomen. Van een kleiig veenlaagje (zie hierboven tussen 1,08 en 0,78 m - NAP) is vanwege een verhoogde klei-component geen sprake. Het betreft eerder een bruinigrijze, venige of zeer humeuze kleilaag. Deze is circa 10 tot 15 cm dik, gelegen op circa 0,85 m -NAP. Hieronder is een lichtgrijze/grijze laag (rivier)klei aanwezig. Vanaf circa 1,94 m -NAP is een bruine veenlaag waargenomen. De onderzijde hiervan is niet waargenomen.

5 Het vondstmateriaal

5.1 Eerste fase

Bij de eerste fase van het onderzoek zijn 119 fragmenten aardewerk, 54 fragmenten bouwmetaal, 3 glasscher-ven, 5 fragmenten natuursteen, 14 fragmenten bot en 1 zoetwaterschelp verzameld. Bij het determineren van het aardewerk is gebruik gemaakt van het “Deventer-systeem” voor middeleeuws en post-middeleeuws aardewerk.

Hieronder wordt het vondstmateriaal eerst per spoor be-schreven. Bij aanleg van het vlak zijn de meeste vondsten per spoor of laag verzameld. Daarna worden de vlakvond-sten beschreven die niet aan een spoor gekoppeld kunnen worden. Hiertoe worden ook de vondsten gerekend die bij de tweede fase aangetroffen zijn (vnr. 13 en 14).

S24, puinbaan, binnenzijde vaart, vnr. 3

Het vondstmateriaal dat in dit spoor aangetroffen is, omvat majolica, faience en roodbakkend aardewerk. Verder zijn fragmenten bot, bouwmetaal en plavuiz aangetroffen. Op basis van de uitvoering van het roodbak-kend aardewerk is een datering dan in de achttiende of negentiende eeuw het meest waarschijnlijk. Het fragment majolica, daterend uit de eerste helft zeventiende eeuw, wordt als opspit beschouwd.

S25, vlijlaag, vnr. 4 en 10

In de vleilaag zijn diverse vondsten gedaan. Het meren-deel van het aangetroffen materiaal bestaat uit aardewerk. Het gaat hierbij om faience, porselein, geglaazuurd steengoed, industrieel wit, pijpaaarde, rood- en witbak-kend aardewerk. Verder zijn fragmenten vensterglas, daklei, plavuizen, faience wandtegels, dakpan en een baksteen aangetroffen. Op basis van het voorkomen van faience, dat eind achttiende eeuw grotendeels verdwijnt, en het voorkomen van zowel witbakkende Frankfurter waar en industrieel wit, die respectievelijk in het derde en het vierde kwart van de achttiende verschijnen, is een datering in het laatste kwart van de achttiende eeuw het meest waarschijnlijk als aanlegdatum van de vleilaag en de daarbij behorende beschoeiing.

S26, ophogingslaag, vnr. 1 en 5

In spoor S26 zijn fragmenten aangetroffen van steengoed, industrieel wit, faience, wit- en roodbakkend aardewerk, faience wandtegels, plavuiz, baksteen, daklei, mossel en bot. Op basis van het verschijnen van Fries/Hollands witbakkend aardewerk in de tweede helft achttiende eeuw, het grotendeels verdwijnen van faience en het opkomen van industrieel wit aardewerk na de derde kwart van de

achttiende eeuw, is een datering omstreeks 1775 voor deze ophogingslaag het meest waarschijnlijk. Verder zijn er twee fragmentensteengoed, 1x spaarzaam loodge-glazuurd roodbakkend en 1x ongeglazuurd steengoed, die gedateerd kunnen worden in de periode vanaf de tweede helft dertiende eeuw tot eind vijftiende eeuw. Waarschijnlijk betreft dit opspit of materiaal dat van elders is aangevoerd.

S27, ophogingslaag, vnr. 2 en 7

Het vondstmateriaal afkomstig uit spoor S27 bestaat uit faience, industrieel wit, majolica, porselein, steengoed, pijpaaarde, rood- en witbakkend aardewerk, fragmenten dakpan, plavuiz, baksteen, faience wandtegel, mortel, vensterglas, leiste en bot. Op basis van het verschijnen van steengoed mineraalwaterflessen met een beige of rossig zoutglazuur en witbakkende Frankfurter waar is een startdatering rond het laatste kwart van de achttiende eeuw het meest waarschijnlijk. Een einddatering is op basis van het aangetroffen materiaal niet scherper te stellen dan de negentiende eeuw. Een fragment majolica wordt gezien als opspit.

S29, puinbaan, vnr. 8

Het vondstmateriaal bestaande uit een niet nader te determineren fragment aardewerk, een scherp roodbak-kend aardewerk en fragmenten baksteen en dakpan kan niet nauwkeurig gedateerd worden. Het is afkomstig uit de periode van de zeventiende tot de twintigste eeuw.

S30, ophogingslaag, vnr. 9

Hierin zijn fragmenten pijpaaarde, geglaazuurd steengoed, en roodbakkend aardewerk aangetroffen. Gezien de datering van de fragmenten van een steengoed fles met een beige tot rossig zoutglazuur is een startdatering in of na het vierde kwart van de achttiende eeuw het meest waarschijnlijk. De einddatering kan niet scherper worden vastgesteld dan negentiende eeuw.

vnr. 0, aanlegvondsten

Bij de aanleg zijn fragmenten ongeglazuurd, grijs-, wit- en roodbakkend aardewerk aangetroffen. Op het steengoed-fragment na kon geen vorm of type bepaald worden. Hoewel de datering van het materiaal loopt vanaf de tweede helft dertiende tot en met eind negentiende eeuw ligt de nadruk op de Nieuwe Tijd. Verder zijn fragmenten van leiste en, plavuiz, bouwmetaal en bot aangetroffen.

5.2 Tweede fase/begeleiding verdiepen tot 4 m -NAP, vnr. 13

Het omzetten van de verontreinigde slibbodem (vermengd met de bovengrond) is begeleid om vondstmateriaal te verzamelen. Door de vermenging met de bovenlaag bleek echter dat ook veel recent materiaal en sloopmateriaal zich in het pakket bevond. Hierbij kan gedacht worden aan beton, natuurstenen blokken (van de subrecente en recente inrichtingen), plastic etc. Desondanks is wat fragmentarisch vondstmateriaal verzameld. Het was echter niet met zekerheid vast te stellen of dit alles uit de sliblaag kwam. Het materiaal bestaat uit geglaazuurd steengoed, faience, industrieel wit, witbakkend en roodbakkend aardewerk, een ongedecoreerde pijpensteel, onbewerkt stuk zandsteen, mortel en een stuk dierlijk bot. Het materiaal kan globaal gedateerd worden in de late achttiende en negentiende eeuw. Qua datering en materiaal komt het overeen met wat bij de eerste fase is aangetroffen.

5.3 Kabel- en rioleringsleuf ten noorden van de zinker 1, vnr. 14

In juni 2009 hebben ten noorden van zinker 1 riolerings- en kabelwerkzaamheden plaatsgevonden. De ondergrond was hier reeds verstoord als gevolg van de bouw van Hoog Catharijne en aangrenzende kantoorpanden. Om deze reden heeft hier geen archeologische begeleiding plaatsgevonden. Door grondwerkers is echter wel wat vondstmateriaal verzameld. De vondsten komen echter allen uit de verstoorde bodem. Aan deze vondsten is daarvoor geen context meer te koppelen. Desondanks bleken er toch enkele opvallende vondsten aanwezig te zijn.

Er zijn fragmenten Paffrath(-achtig ook wel blauwgrijs handgevormd aardewerk genaamd), proto- of bijna-steengoed, majolica, faience en roodbakkend aardewerk aangetroffen. Verder zijn diverse metaalfragmenten, faience wandtegels en botvondsten verzameld. Het aantreffen van een handgevormd Paffrath-achtig kogelpotje en van een proto/bijna steengoedfragment is opvallend gezien de vroege datering. Het Paffrath-achtige materiaal kan gedateerd worden vanaf circa 900 tot 1300 na Chr. Het proto/bijna steengoedfragment kan in de dertiende eeuw gedateerd worden. Het majolicafragment is afkomstig van een bord met een brede standring, waarschijnlijk type m-bor-4 of m-bor-13, daterende in het laatste kwart zeventiende, eerste helft achttiende eeuw.

Afb. 12: Fragment van een knijpschaar uit de vijftiende of zestiende eeuw. Naast het blad is een stopknop te zien.

De fragmenten faience wandtegels kunnen op basis van de dikte en (delen van) decoraties in de achttiende of negentiende eeuw geplaatst worden. Het voorkomen van een relatief groot hoekfiguur, een zogenaamde ossenkop, maakt een datering in de achttiende eeuw waarschijnlijker dan de negentiende eeuw.

De meeste metaalvondsten betreffen spijkers of niet nader te identificeren ijzeren fragmenten. Verder is er een geschakelde ketting met haak, waarschijnlijk een subrecent gereedschap. Een aparte vermelding verdient een gebogen snijblad van een knijpschaar (afb. 12). Knijpscharen zijn vooral in gebruik in de periode voorafgaand aan de zeventiende eeuw. Op basis van de vorm van het fragment en een uitsteeksel bij het blad is een datering in de vijftiende of zestiende eeuw het meest waarschijnlijk.³

Een andere bijzondere vondst betreft een fragment van een grafsteen (afb. 13). De steen is een koolstofrijke kalksteen, een zogenaamde kolenkalksteen. Een deel van de afbeelding is zichtbaar. Het betreffen drie banden of kettingen die, door middel van een haak, aan een pot vastgemaakt zijn. De vorm van de pot lijkt op dat van een kookpot, echter een diepe schaal van een weegschaal is niet uitgesloten (afb. 14). Op de steen zijn bewerkingsporen in de vorm van beiteldrukken zichtbaar. Gezien de slijtagesporen (van eroverheen lopen) op de afbeelding heeft de steen enige tijd gelegen. De grafzerk heeft waarschijnlijk in een vloer gelegen. Gezien de vondstlocatie is de Ellendigenkapel de meest waarschijnlijke herkomst van het grafsteenfragment.

Afb. 13: Fragment van een grafsteen.

Afb. 14: Afbeelding van een grafzerk uit de St- Janskerk, s'Hertogenbosch uit Smits, C, F. Xavier. 1912, blz 284, nr. 280. Links op het wapenschild is een weegschaal zichtbaar met relatief diepe schalen.

6 Conclusie

Op basis van de aangetroffen sporen en structuren in de eerste fase van het onderzoek zijn met betrekking tot de Leidse Rijn vier fasen te onderscheiden. De vijfde fase omvat de huidige loop van de Leidse Rijn, maar deze valt buiten het huidige onderzoeksgebied.

De oudste fase omvat de funderingsresten van een beschoeiing. De funderingsresten omvatten puinsporen en houten constructies bestaande uit palen, vlechtwerk en een plankenwand. De tweede fase wordt gevormd door het riool. Het riool is door de beschoeiing heen aangelegd. Deze is waarschijnlijk ten dele verwijderd en vervolgens weer hersteld. Dit blijkt uit een paal van de beschoeiing die door het riool is geslagen. Het is niet uitgesloten dat het riool ouder is dan de beschoeiing, aangezien het riool, op de paal na, niet door de beschoeiing doorsneden wordt. Het is ook niet uitgesloten dat de beschoeiing gelijktijdig aangelegd is, maar waarschijnlijker is echter dat bij de aanleg van het riool een deel van de beschoeiing gesloopt- en later herbouwd is. Het riool zelf kan gezien de hard gebakken bakstenen waarschijnlijk in de negentiende eeuw gedateerd worden. Opvallend is het hergebruik van (bijna)kloostermoppen als dekstenen. Een mogelijk bron van deze stenen zijn de stadsverdedigingswerken en de laatste bovengrondse resten van kasteel Vredenburg, die in de negentiende, begin twintigste eeuw zijn gesloopt. Dit komt overeen met de datering van de andere bakstenen van het riool. De bakstenen komen overeen met de bakstenen die bij recent onderzoek aan kasteel Vredenburg gezien zijn. Een datering van het riool in de eerder genoemde periode is het meest waarschijnlijk.

Opgemerkt moet worden dat hoewel de beschoeiing gezien is, de originele slibbodem van de Leidschevaart is in de eerste onderzoeksfase niet is gezien. Deze bleek onder de betonnen kademuur (vierde fase) te liggen.

Van de derde fase zijn geen resten van de kade aangetroffen. Wel is rond de 1,90 m +NAP een wegdek en een afscheidingsmuurtje aangetroffen. Deze behoren toe aan een trambaan en een weg uit de eerste helft van de twintigste eeuw. Het wegdek, bestaande uit kinderkopjes, werd doorsneden door de insteek van de kade van de vierde fase. Het betreft hier een betonnen kademuur, aangelegd tijdens de Tweede Wereldoorlog. De bovenkant van hiervan was reeds bij de huidige inrichting verwijderd. Zoals hierboven reeds vermeld, kan een vijfde fase onderscheiden worden in de vorm van de huidige inrichting.

Met betrekking tot de overige sporen en structuren kan gezegd worden dat het opvallend is dat er bovenop de natuurlijke ondergrond direct de zeventiende/achttiende-eeuwse ophogingslagen aanwezig zijn. Uit het historisch kaartmateriaal tot de zeventiende/achttiende eeuw blijkt dat het onderzoeksgebied een betrekkelijk leeg gebied omvat. Het is echter onwaarschijnlijk dat een gebied dat zo dichtbij de stad gelegen is, tot in deze periode geheel ongebruikt is geweest. Gezien het voorkomen van enkele ouder te dateren vondsten is het niet geheel uitgesloten dat een oudere ophogingslaag niet herkend is. Een andere en veel waarschijnlijker mogelijkheid is dat dit deel, direct achter de beschoeiing, met enige regelmaat geheel vergraven is in het kader van werkzaamheden en mogelijk zelfs al met de aanleg van de Leidschevaart. Hiermee kunnen oudere gebruikssporen en lagen geheel verdwenen zijn.

Uit de slibbodem van de Leidschevaart zijn bij de tweede fase van het onderzoek enkele vondsten verzameld. Het materiaal bestaande uit aardewerk uit de Nieuwe Tijd en het botmateriaal vertoont geen verschil met het materiaal dat bij de eerste fase verzameld is. Echter, gezien de vermenging met de bovengrond, kan van deze vondsten niet vastgesteld worden wat de herkomst is en is de determinerende waarde van deze vondsten beperkt.

Het vondstmateriaal dat ten zuiden van de werkput verzameld is, is opvallend divers. Naast materiaal uit de Nieuwe Tijd of zelfs uit (sub)recente perioden, zijn er enkele scherven aangetroffen die in de volle en late Middeleeuwen dateren. Ook is een fragment van een knijpschaar uit de vijftiende of zestiende gevonden.

7 Beantwoording vraagstelling

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van de historische Vleutenschevaart (kades, beschoeiing) en Vleutenscheweg? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Welke uitspraken kunnen op basis van de aangetroffen resten worden gedaan over de wijze van constructie van de Vleutenschevaart?

Er zijn geen sporen aangetroffen die toebehoren aan de Vleutenscheweg en/of de Vleutenschevaart.

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van de historische Leidschevaart (kades, beschoeiing) en Leidscheweg? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Welke uitspraken kunnen op basis van de aangetroffen resten worden gedaan over de wijze van constructie van de Leidschevaart?

Er zijn sporen van beschoeiingen aangetroffen die afkomstig zijn van de Leidschevaart. De resten bestaan uit vlechtwerk en een houten plankenwand. De onderzijde ligt op 0,06 m +NAP, de bovenzijde op 0,38 m +NAP. Een puinspoor is een mogelijke aanwijzing voor een bakstenen kademuur. De muur zelf is niet aangetroffen. Op basis van materiaal dat in de vlijlaag is aangetroffen kan de aanleg van de beschoeiingen gedateerd worden in het laatste kwart van de achttiende eeuw.

Van de beschoeiingen is alleen de onderkant gezien. Zo was van de planken wand slechts 30 cm aanwezig en van een deel van het vlechtwerk is waren alleen de onderste lagen bewaard gebleven. De gaafheid van de beschoeiingen of kade van de Leidschevaart was beperkt. Het is niet mogelijk om uitspraken te doen over de constructiewijze van de vaart.

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van de bruggen over de Vleutenschevaart, Leidschevaart en Leidscheveer? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Wat is de bouwdetailering van eventuele aangetroffen resten?

Er zijn geen resten of sporen aangetroffen van bruggen over de Leidschevaart.

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van het St. Jobsgasthuis? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Wat kan op basis van deze resten gezegd worden over de ontwikkeling, fasering en functie van het St. Jobsgasthuis?

Er zijn geen resten aangetroffen behorende bij of van het St. Jobsgasthuis

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van het Ellendigenkerkhof? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Wat kan op basis van deze resten gezegd worden over de ontwikkeling, fasering en aard van het kerkhof?

Er is bij graafwerkzaamheden één los fragment van een grafsteen aangetroffen, dat vermoedelijk van het Ellendigenkerkhof afkomstig is. Verder zijn er geen vondsten of sporen van het Ellendigenkerkhof en/of de bijbehorende kapel aangetroffen.

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van middeleeuwse percelering? Zo ja, hoe zag deze eruit?

Er zijn geen resten of sporen van een middeleeuwse percelering aangetroffen.

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van de voorstad Buiten Catharijne? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Wat kan op basis van deze resten gezegd worden over de ontwikkeling en fasering van deze voorstad en de activiteiten van de bewoners? Hoe ging men om met afval? Welke uitspraken kunnen worden gedaan over ambachten en industriële ontwikkeling? Kloppen eventuele gegevens over de ontwikkeling van de voorstad met het historische kaartmateriaal? Wat is de bouwdetailering van eventuele aangetroffen structuren en funderingen?

Er zijn geen resten of sporen van de voorstad Buiten Catharijne aangetroffen.

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties sporen die te herleiden zijn tot de verwoesting van grote delen van de voorstad Buiten Catharijne in 1672 door de Fransen?

Er zijn geen sporen aangetroffen die te herleiden zijn of behoren tot de verwoesting van de voorstad Buiten Catharijne in 1672 door de Fransen.

- Bevinden zich op de onderzoekslocaties resten van bebouwing en/of overige archeologische resten vanaf de zestiende en zeventiende eeuw? Zo ja, wat is hiervan de ligging, omvang, datering, aard en gaafheid? Kan op basis van de aangetroffen resten iets worden gezegd over een

bepaalde functie van de aangetroffen sporen en structuren (bijvoorbeeld is er sprake van een bepaald ambacht?) Wat kan op basis van deze resten gezegd worden over de ontwikkeling en fasering van het Smakkelaarsveld in de Nieuwe Tijd? Klopt dit met het historische kaartmateriaal? Welke uitspraken kunnen worden gedaan over ambachten en industriële ontwikkeling?

De aangetroffen resten beperken zich tot een negentiende of begin twintigste eeuwse riool, ophogingslagen, een wegdek en stoep en wegafscheiding in de vorm van een muur. Het beeld van een weg met afscheiding komt overeen met wat bekend is van het historisch fotomateriaal. Verder is het onderliggende riool waarschijnlijk behorend bij de bebouwing die langs de Leidschevaart stond. De bebouwing is gesloopt ten behoeve van de huidige inrichting van Hoogv Catharijne.

Het riool is grotendeels intact. De overige sporen die in de negentiende of in het begin van de twintigste eeuw gedateerd kunnen worden, waren bij recentere werkzaamheden verstoord.

Er zijn geen uitspraken mogelijk over ambachten en industriële ontwikkelingen.

- Is er sprake van ophogingslagen binnen het plangebied? Uit welke periode dateren de lagen? Hoe dik zijn ze? En op welke diepte t.o.v. NAP bevinden ze zich? Uit welk materiaal bestaan deze lagen en bestaan hierin chronologische en ruimtelijke verschillen? Is er sprake van gestort afval?

Op de natuurlijke kleilagen (de top hiervan ligt op circa 0,45 m +NAP) zijn enkele ophogingslagen aanwezig. De lagen bestaan uit siltige of zandige kleilagen of sterk kleiige zandlagen. Er lijkt geen sprake te zijn van afvallagen. De top ligt onder het wegdek op circa 1,90 m +NAP. Op basis van het vondstmateriaal dateren alle lagen waarschijnlijk uit de Nieuwe tijd.

- Hoe ziet de bodemopbouw eruit? Wat is de bodemkwaliteit (gaafheid)? Welke dieptes kunnen worden vastgesteld voor het ongestoord niveau? Welke datering valt aan dit ongestoorde niveau te geven?

Onder circa 0,45 m +NAP kunnen onverstoord bodemlagen verwacht worden. Een datering voor de lagen is alleen indirect te geven. Gezien het vondstmateriaal in de ophogingen kunnen de natuurlijke lagen niet jonger zijn dan de Late Middeleeuwen.

De natuurlijke bodemopbouw bestaat uit een veenlaag en verschillende klei afzettingen. Onder 0,78 m -NAP komt een veenlaag voor. Deze is circa 1,30 m dik, met daarin een kleilaag. Onder het veen komt grof rivierzand voor behorend tot de stroomgordelafzettingen van de Oude Rijn of de Vecht. Deze zijn afgezet in respectievelijk tussen 3635 voor Chr.-1122 na Chr. en 700 voor Chr.-1122 na Chr.

- Welke aard/functie van het gebruik van de bijbehorende huizen en veranderingen zijn af te lezen aan de inhoud van de beerputten? Wat was de materiële cultuur van de bewoners af te lezen uit de beerputten? Welke voedsel economie valt aan de beerputteninhoud af te lezen? Wat zijn de bouw- en gebruiksfases van de beerputten?

Er zijn geen beerputten en huizen aangetroffen.

Noten

- 1 Mondelinge mededeling A.F.E. Kipp.
- 2 In de veenbodem is bij milieukundig onderzoek een arseenvervuiling aangetroffen, klasse 3T. Deze was ten dele ook aanwezig in de slibbodem, die direct boven de veenlaag lag. Mondelinge mededeling van Rob van Otterloo.
- 3 Persoonlijke mededeling M. Hendriksen, gemeente Utrecht.

Literatuur

Bakker, A.M., 2006: *Programma van Eisen Vredenburg*. Gemeente Utrecht, Afdeling Stedenbouw en Monumenten, Utrecht.

Bartles, M., et al. 1999: *Steden in Scherven*, Zwolle.

Bitter, P., 2006/2008: *Opzoekschema's Classificatiesysteem*, Zwolle

Bruning, L., 2008a: *Bureauonderzoek Archeologische Waarden Stationsgebied Utrecht*. Gemeente Utrecht, Projectorganisatie Stationsgebied (POS), Utrecht.

Bruning, L., 2008b: *Programma van Eisen Smakkelaarsveld*. Gemeente Utrecht, Projectorganisatie Stationsgebied (POS), Utrecht.

Hendriksen, M., 2004: *Afgedamd en afgedankt. Metaalvondsten uit twee middeleeuwse nederzettingen in Leidsche Rijn*. Utrechtse materiaalcatalogus 1, Utrecht

Kipp, F., 1995: *Cultuurhistorische Effectrapportage betreffende het Utrecht Centrum Project*. Gemeente Utrecht, afdeling Stedenbouw & Monumenten, Utrecht.

Smits, C., & F. Xavier, 1912: *De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch*, s'Hertogenbosch

Renes, H., 2005: *Historische Atlas van de stad Utrecht. Twintig eeuwen ontwikkeling in kaart gebracht*. Amsterdam.

Eerdere uitgaven

Basisrapportage archeologie 1

De Grauwert

Archeologische onderzoek naar een laatmiddeleeuwse omgracht complex

Basisrapportage archeologie 2

Eligenstraat

2000 jaar bebouwing in het zuiden van de Utrechtse binnenstad

Basisrapportage archeologie 3

Sportpark Terweide

Inheems-Romeinse bewoning uit de eerste eeuw na Christus ten noorden van de Limes

Basisrapportage archeologie 4

Twee ijzertijdvindplaatsen langs de snelweg

Archeologisch proefonderzoek

Basisrapportage archeologie 5

Middeleeuwse bewoning langs de snelweg

Archeologisch proefonderzoek langs Rijksweg A2

Basisrapportage archeologie 6

Parkwijk-Noord

Zoektocht naar Romeinse activiteiten ten noorden van het castellum op de Hoge Woerd

Basisrapportage archeologie 7

Laatmiddeleeuwse bebouwing langs de Hogeweide

Archeologisch proefonderzoek

Basisrapportage archeologie 8

Langs de Hogeweide

Archeologisch proefonderzoek van een laat- en postmiddeleeuws bewoningslint

Basisrapportage archeologie 9

In de schoot van het landschap

Vleuterweide-Wilhelminalaan. Een nederzetting uit de midden- en late IJzertijd

Basisrapportage archeologie 10

Laatmiddeleeuwse bewoning langs de Hoge Weide

Archeologisch onderzoek wegens de verlegging van de Waterleiding Rijn-Kennemerland

Basisrapportage archeologie 11

Wegens wateroverlast

LR39 De Balije II: wachttorens, rivierdynamiek en Romeinse infrastructuur in een riverbocht van de Heldammer stroom

Basisrapportage archeologie 12

De broederschap 'Maria in de Wijngaard' en 'onser liever vrouwe in die Sonne'.

Archeologisch onderzoek naar twee kloostergemeenschappen aan de Nieuwe Kamp in Utrecht

Basisrapportage archeologie 14

Wonen aan het water (deel 1)

Archeologisch onderzoek van een twaalfde-eeuwse nederzetting langs de Oude Rijn

Basisrapportage archeologie 15

Wonen aan het water (deel 2)

Archeologisch onderzoek van een twaalfde-eeuwse nederzetting langs de Oude Rijn

Basisrapportage archeologie 16

Vroege wacht

LR31 Zandweg: archeologisch onderzoek van twee eerste-eeuwse houten wachttorens in Leidsche Rijn

Basisrapportage archeologie 18

Sportpark Terweide 2

LR41-42: Archeologisch onderzoek Sportpark Terweide

Basisrapportage archeologie 19

Een goede buur?

LR46 en LR49: definitief archeologisch onderzoek naar een vicus, grafvelden, infrastructuur en inheemse nederzetting in de omgeving van het Romeinse *castellum* in De Meern, deelgebied 'De Woerd' (Gemeente Utrecht)

Basisrapportage archeologie 20

Boeren langs de Hogeweide

Een (post)middeleeuws boerderijlint op kapittelgrondgebied in Leidsche Rijn

Basisrapportage archeologie 21

Werken aan de weg

LR31 Zandweg: archeologisch onderzoek aan een verspoelde sectie van de limesweg

Basisrapportage archeologie 25

Oudenrijnseweg

Archeologisch onderzoek van een inheems-Romeinse nederzetting uit de eerste eeuw na Chr. en een vlasroot-complex uit de twaalfde eeuw na Chr in De Meern, gemeente Utrecht

Basisrapportage archeologie 26

Vroegmiddeleeuwse bewoning langs de A2

Een nederzetting uit de zevende en achtste eeuw in Leidsche Rijn

Basisrapportage archeologie 27

Proefsleuvenonderzoek Rheyngaerde

Aanvullend Archeologisch Onderzoek naar de Romeinse limesweg

Basisrapportage archeologie 28

Een Duits vliegtuiggraf uit de eerste uren van de Tweede Wereldoorlog

Archeologische begeleiding van de berging van een Junckers 88 in Leidsche Rijn (Utrecht)

Basisrapportage archeologie 29

Terug naar Themaat

Het archeologisch onderzoek LR50 en LR52 naar drie huisplaatsen aan de Thematerweg

Basisrapportage archeologie 30

LR55 Appellaantje

Een vroegmiddeleeuwse nederzetting aan de Wilhelminalaan in Vleuten

Basisrapportage archeologie 31

Gewei uit de geul

Onderzoek naar een bronstijdreestgeul en sporen uit de vroeg-Romeinse tijd aan de Burgemeester Middelweerdbaan in De Meern (Utrecht)

Basisrapportage archeologie 33

Op zoek naar de weg

LR60: onderzoek naar de Romeinse *limesweg* in De Meern (gem. Utrecht)

Basisrapportage archeologie 34

Pottenbakkers aan de Anthoniedijk

Inventariserend onderzoek m.b.v. proefsleuven en definitief archeologisch onderzoek voorafgaand aan het nieuwbouwproject 'Hoogstraat aan de Vecht' te Utrecht

Basisrapportage archeologie 36

Middeleeuwse bewoningssporen op het binnenterrein van de Letterenbibliotheek

Definitief onderzoek aan de Wittevrouwenstraat 7-11, gemeente Utrecht

Basisrapportage archeologie 39

Romeinen op het schoolplein

Proefsleuvenonderzoek (LR 61) op het schoolplein van de R.K. Basisschool Drie Koningen in De Meern, gemeente Utrecht

Basisrapportage archeologie 40

De limesweg in West-Nederland

Inventarisatie, analyse en synthese van archeologisch onderzoek naar de Romeinse weg tussen Vechten en Katwijk

Basisrapportage archeologie 41

Lichte Gaard 9

Archeologisch onderzoek naar het castellum en het bischoppelijk paleis in Utrecht

Basisrapportage archeologie 43

Scherven, schepen en beschoeiingen

LR62: Archeologisch onderzoek in een fossiele rivierbedding bij het castellum van De Meern

Basisrapportage archeologie 45

Boeren en molenaars

LR 64: Archeologisch onderzoek naar een laatmiddeleeuws erf aan de Strijlandweg, gemeente Utrecht

Basisrapportage archeologie 46

Plangebied Hamlaan

Middeleeuwse bewoning naast de Hamtoren te Vleuten

Basisrapportage archeologie 47

Achter het castellum

LR66: Inventariserend archeologisch onderzoek (IVO) en een waarneming ten oosten van de Hoge Woerd, Utrecht

Basisrapportage Archeologie 50

Klokken gieten naast de kerk.

Opgraving op het Pieterskerkhof in Utrecht

Basisrapportage archeologie 54

Wonen aan het Zwarte Water

Inventariserend Veldonderzoek Merelstraat aan het Zwarte Water, Gemeente Utrecht

Basisrapportage archeologie 59

Rondom het castellum

LR69: Archeologische begeleiding en metaaldetectie-onderzoek bij de aanleg van de track op de Hoge Woerd in De Meern

Basisrapportage archeologie 61

Het 'Huis Loenersloot'

NG20: Archeologische begeleiding aan de Nieuwegracht 20 in Utrecht

Basisrapportage archeologie 70

Utrecht Vredenburg

Definitief Archeologisch Onderzoek noordwesttoren en westmuur van kasteel Vredenburg

Basisrapportage archeologie 81

Utrecht Vredenburg

Vanaf de toren een duik in de slotgracht van Kasteel Vredenburg

Basisrapportage archeologie 71

Utrecht-Bergstraat

Definitief Archeologisch Onderzoek
Opgravingen naar de stadsmuur

Basisrapportage archeologie 72

LR67 Rijnvliet-Zuid Sportpark en Strijkviertel

Inventariserend veldonderzoek (IVO-proefsleuven)
naar bewoningssporen uit de late middeleeuwen en de Romeinse tijd

Basisrapportage archeologie 73

LR73 Rijnvliet-Noord Woningbouw

Inventariserend veldonderzoek (IVO-proefsleuven) naar de *limes* in het noorden van Rijnvliet, gemeente Utrecht

Basisrapportage archeologie 74

IJzertijdbewoning en de limesweg in Kanaleneiland (Utrecht)

Basisrapportage archeologie 75

Gruttersdijk 24-25

Archeologisch onderzoek in de middeleeuwse voorstad Bemuurde Weerd in Utrecht

Basisrapportage archeologie 76

Riool centrum Vleuten

LR 70: Archeologische begeleiding van het vervangen van het riool in de Dorpstraat, Schoolstraat en achter het winkelcentrum aan de Hindersteinlaan in Vleuten

Basisrapportage archeologie 77

Park Transwijk Paviljoen

Een definitief archeologisch onderzoek naar de limesweg aan de Beneluxlaan

Basisrapportage archeologie 78

Admiraal Helfrichlaan

ADH01: Inventariserend proefsleuvenonderzoek naar de Romeinse limesweg in Utrecht

Basisrapportage archeologie 79

Ophogingen en tuinders buiten de poorten

Profielen van buitenstedelijke ophogingen aan de Stationsstraat te Utrecht

Basisrapportage archeologie 80

Nieuwe inzichten in een oude waterweg

Een archeologisch onderzoek naar de kademuur van de Leidschevaart

Colofon

Uitgave

Afdeling Erfgoed
Gemeente Utrecht
Afdeling Erfgoed © 2013

Redactie

J.S. van der Kamp

Eindredactie

R. de Kam

Vormgeving

E. van Wieren

Datum

Februari 2013

Meer informatie

Afdeling Erfgoed
Gemeente Utrecht
Telefoon 030 286 3990
E-mail erfgoedutrecht@utrecht.nl
www.utrecht.nl/erfgoed

Bijlagen

Bijlage 1: Gedigitaliseerde veldtekening vlaktekening, werkput 1.

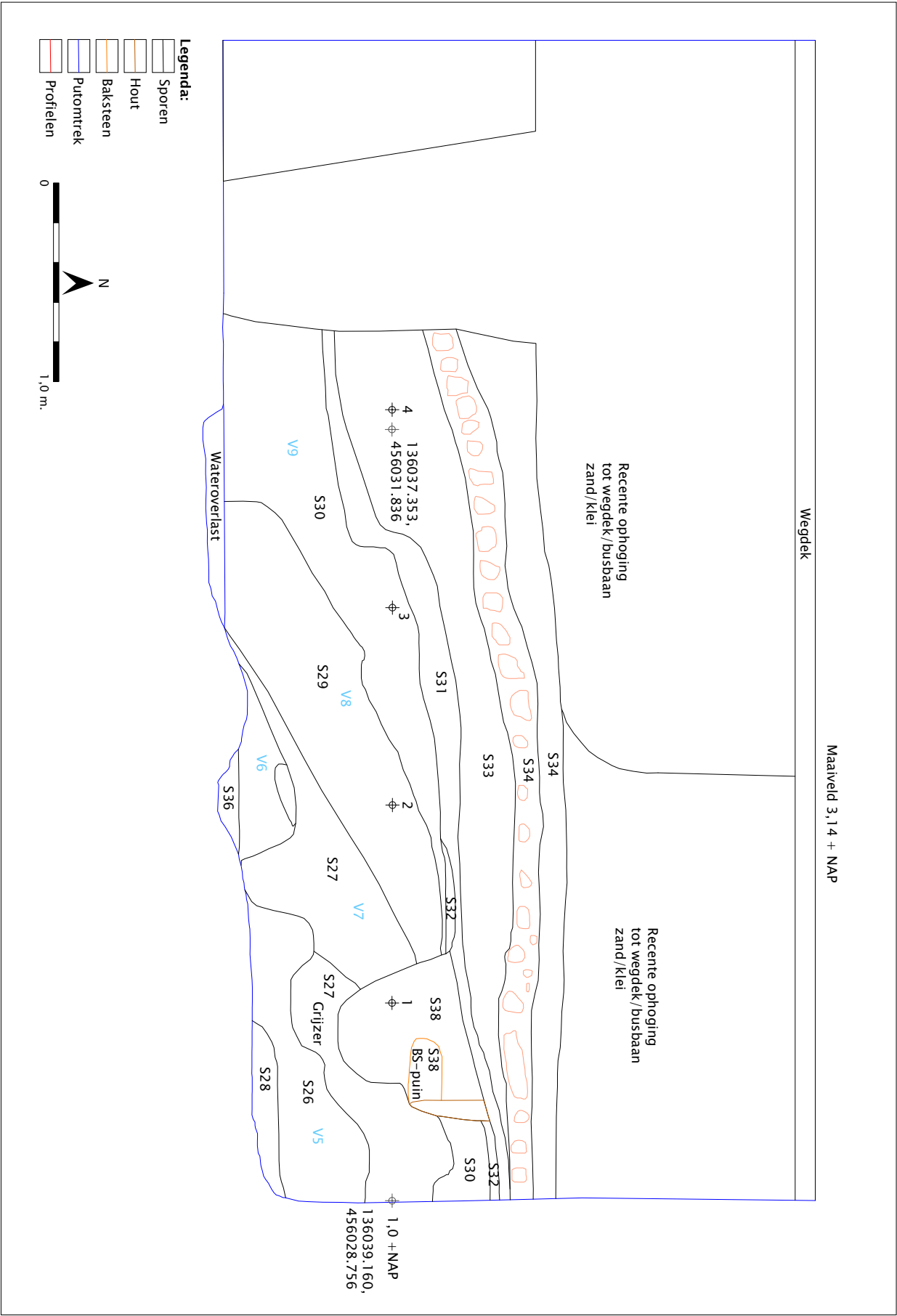
Bijlage 2: Gedigitaliseerde veldtekening oostprofiel, werkput 1.

Bijlage 3: Sporenlijst.

Bijlage 4: Fotolijst.

Bijlage 5: Vondstenlijst.

Bijlage 6: Determinatielijst

Bijlage 2: Gedigitaliseerde veldtekening oostprofiel, werkput 1.

Bijlage 3: Sporenlijst

Putnr.	Vlaknr.	Spoornr.	Aard	Beschrijving	NAP
1	1	1	Paal	Paal kademuur, door bakstenen riool/afvoer S22.	
1	1	2	Paal	Paal kademuur	
1	1	3	Paal	Paal kademuur	
1	1	4	Paal	Paal kademuur	
1	1	5	Paal	Paal kademuur	
1	1	6	Paal	Paal kademuur	
1	1	7	Paal	Paal kademuur	
1	1	8	Paal	Paal kademuur, uiteinde Zijplank kademuur S18	
1	1	9	Paal	Paal kademuur, hoek kadeplank S19/zijplank S18	
1	1	10	Paal	Paal kademuur, bij kadeplank S19	
1	1	11	Paal	Paal kademuur, bij kadeplank S19	
1	1	12	Paal	Paal kademuur, hoek kadeplank S19/zijplank S17	
1	1	13	Paal	Paal kademuur	
1	1	14	Paal	Paal kademuur	0,14+
1	1	15	Vlechtwerk	Beschoeiing. waarsch. onderkant.	0,27+
1	1	16	Vlechtwerk	Beschoeiing, loopt naar onderen door.	0,14+
1	1	17	Plank	Zijplank fundering	
1	1	18	Plank	Zijplank fundering kademuur, ter versteviging kademuur	
1	1	19	Plank	Planken kademuur	0,38+
1	1	20	Plank	Fundering kademuur, onder/in puinspoor	
1	1	21	Plank	Plank ter afsluiting riool/afvoer	
1	1	22	Riool/afvoer	Bakstenen riool afvoer 22x11x4 cm 6 laags. Bovenkant 29x14x5,5 cm	0,87+
1	1	23	Puinbaan	Tweede puinbaan kademuur nabij bakstenen riool	
1	1	24	Puinbaan	Puinbaan kademuur ligt aan binnenzijde kade (Z-zijde)	
1	1	25	Vleilaag	Grof zand met (wat) puin	
1	1	26	Ophogingslaag	Grijs/bruin sterk siltige zandige klei + bot + aw	
1	1	27	Ophogingslaag	Grijsbruine/bruinigrijze sterk zandige, sterk siltige klei + puinspikkels + aw	
1	1	28	Laag	Natuurlijke laag l-zandige sterk siltige klei + mn vlekken + fs vlekken	
1	P1	29	Puinbaan	Donkerbruin grijs sterk kleiig zand + puin + bs. Gelijk aan S24?	
1	P1	30	Ophogingslaag	Bruinigrijze sterk zandige, sterk siltige klei puin + bs + aw + zb	
1	P1	31	Funderingslaag	Grindlaag, fundering weg.	
1	P1	32	Laag	Blauwgrijs sterk kleiig zand	
1	P1	33	Ophogingslaag	Geel zand + kb + puin + bs + ophoging/funderingsweg	1,62+
1	P1	34	Weg	Wegdek (20ste eeuw?) kinderkopjes van hartsteen, iets donkere kleiiger ZL erboven	
1	P1	35	Laag	Donkerbruinigrijze l-zandige klei, kb, ophoging?	
1	P1	36	Laag	(Bruin)grijze l-zandige klei, waarsch. Ophoging of natuurlijk? Waarsch. gelijk aan S28	
1	PK1	37	Muur	Muurrestant wegafscheiding (20ste eeuw?)	
1	PK1	38	Kuil	Kuil met paal in profiel gezien, grijsbruin zandige klei + puin + ht	
1	PK1	39	Laag	Lichtgrijze licht siltige klei, fosfaatvlekken. Natuurlijk rivierafzettingen	
1	PK1	40	Laag	Grijsbruin zeer kleiig veen. Natuurlijk	
1	PK1	41	Laag	Grijze/bruine zeer humeuze klei, doorworteld. Natuurlijk rivierafzettingen	
1	PK1	42	Laag	Donkerbruin/zwart veen. Natuurlijk	
1	PK2	43	Laag	Lichtgrijs/grijs grof rivierzand. Natuurlijk rivierafzettingen	
1	P1	44	Laag	Grijsbruin kleiig zand, puin. Ophoging. Mogelijk hetzelfde als S30	
1	PK1	45	Laag	Zwarte/donkerbruine sterk zandige klei (mogelijk veraard veen?), puin, aardewerk, bot. Ophooglaag. Mogelijk behorend of gelijk aan S26	
1	PK1	46	Laag	Recente ophogingen naar wegdek +/-3.15 m NAP	
1	PK2	47	Laag	L-grijze/-bruine siltige klei + mangaan-/fosfaatvlekken	
1	PK1	48	Ophogingslaag	Geel/bruin(/grijs) licht kleiig zand, (sub)recent	
1	PK1	49	Ophogingslaag	Grijze/donkergrijze siltige klei + puin + kleibrokken	
1	1	50	Laag	Donkergrijsbruin kleiig zand + puin + bs	

Bijlage 4: Fotolijst

Fotonr.	Beschrijving
1	Overzicht aanleg werkput met aangetroffen sporen
2	Detail "westelijk" vlechtwerk
3	18e/19e eeuwse bakstenen gootje
4	Palenrij hoger in het vlak
5	Detail paal
6	Detail paal
7	Detail paal
8	Detail paal
9	Overzicht aanleg werkput met aangetroffen sporen
10	Overzicht aanleg werkput oostelijk deel met aangetroffen sporen
11	Detail palenrij (verlengde "westelijke" vlechtwerk)
12	Detail palenrij (verlengde "westelijke" vlechtwerk)
13	Detail zijaanzicht plank kadefundering, 1e kijkgat
14	Detail zijaanzicht plank kadefundering, 2e kijkgat
15	Overzicht "oostelijk" vlechtwerk
16	Detail "westelijk" vlechtwerk en puinsopren ten zuiden daarvan
17	Palenrij met puinspoor, verlengde "westelijk" vlechtwerk
18	Overzicht planken fundering/kade
19	Overzicht planken fundering/kade
20	Overzicht werkput met alle sporen
21	Overzicht aanleg werkput met aangetroffen sporen
22	Profielkolom B
23	Profielkolom A
24	Detail profiel 1
25	Detail profiel 1
26	Detail profiel 1
27	Overzicht profiel 1
28	Overzicht profiel 1
29	Detail profiel 1
30	Detail profiel 1
31	Detail profiel 1
32	Boorkernen milieuonderzoek boring 1
33	Sfeer Lauren in de put
34	Boorkernen milieuonderzoek boring 2
35	Sfeer Daniël aan het werk
36	Sfeer Daniël aan het werk
37	Sfeer Daniël aan het werk
38	Sfeer Daniël aan het werk
39	Sfeer Daniël aan het werk
40	Sfeer overzicht werkput
41	Sfeer werkterrein
42	Sfeer werkterrein
43	Sfeer werkterrein
44	wateroverlast in de put einde van de dag
45	Wateroverlast in de put einde van de dag
46	Wateroverlast in de put einde van de dag
47	Houten palen onder betonnen fundering genomen Rob van Otterloo
48	Houten palen onder betonnen fundering genomen Rob van Otterloo

Bijlage 5: Vondstenlijst

Vnr.	Datum	Sleuf	Vlak	Profiel	Tek.nr.	Spoor	Omschrijving	Opmerkingen
0	3-9-2008	1	1				Aw, bot, bs	Aanlegvondsten
1	3-9-2008	1	1		1, 2, 3	S26	Aw, bot	
2	3-9-2008	1	1		1, 2, 3	S27	Aw, bot	
3	3-9-2008	1	1		1, 2, 3	S24	Aw, bot	
4	3-9-2008	1	1		1, 2, 3	S25	Aw, bot	
5	4-9-2008	1		p1	4	S26	Aw	
6	4-9-2008	1		p1	4	S35	Aw	
7	4-9-2008	1		p1	4	S27	Aw	
8	4-9-2008	1		p1	4	S29	Aw	
9	4-9-2008	1		p1	4	S30	Aw	
10	4-9-2008	1		p1	4	S25	Aw	= Hetzelfde als Vnr. 4
11	4-9-2008	1	1		2, 3	S18	Plankenmonster kade	
12	4-9-2008	1	1		2, 3	S19	Plankenmonster kade	
13	9-2-2009	1					Aw	Losse vondsten sliblaag
14	15-6-2009						Mix	Losse vondsten uit rioolsleuf ten N

Bijlage 5: Vondstenlijst.

Determinatielijst

Vnr. Smr.	Materiaal	Fabrikage	Soort	Object	Type	Glazuur	Decoratie	Vorm	Totaal	MAI	Vroeg	Laat	Periode	Opmerkingen
00	aardewerk	gedraaid	grijsbakkend	indet	g-indet-			worstoor	1	0	1250	1475	ME	
00	aardewerk	gedraaid	steengoed	kan	s1-kan-				2	0	1250	1500	ME	
00	aardewerk	gedraaid	witbakkend	indet	w-indet-	loodglazuur, koperoxide			1	1	1700	1900	NT	kleur geel-groen
00	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	indet	r-indet-	loodglazuur, mangaanoxide			1	0	1700	1900	NT	
00	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	indet	r-indet-				2	0	1250	1450	ME	
00	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	indet	r-indet-	loodglazuur, slib, koperoxide		driepoot, worstoor	26	3	1500	1800	NT	
00	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	indet	r-gra-	loodglazuur	hor. Reliëf	worstoor	16	1	1500	1700	NT	
00	bouwmateriaal	mal	roodbakkend	plavuis		loodglazuur			2	2				
00	bouwmateriaal	mal	indet	indet					11	0				baksteenpuin/gruis divers
00	natuursteen	gehakt	lei	daklei					1	0				donkergrijs lei, bewerkt vierkant gehakt
00	organisch	organisch	bot	bot					3	0				dierlijk bot, inc 1 tand. Tandafdrukken op bot, waarschijnlijk dierlijk
01	26	aardewerk	mal	industriel wit	iw-kop-	loodglazuur		standing	2	1	1780	1900	NT	
01	26	aardewerk	gedraaid	faience	f-bor-	tinglazuur, kobaltoxide	indet, cirkel	standvlak	2	2	1625	1780	NT	indet centrale decoratie, rand met dubbele cirkel omlijst
01	26	aardewerk	gedraaid	witbakkend	w-indet-	loodglazuur, kobaltoxide	hor. Reliëf		1	1	1750	1900	NT	Fries of Hollands product, watering kleur: geel-groen
01	26	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	r-bek-	loodglazuur, slib			1	1	1700	1900	NT	binnenzijde ongeglaazuurd
01	26	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	r-indet-	sparzaam loodglazuur		worstoor	1	1	1250	1500	ME	alleen glazuurspetters; opspt?
01	26	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	r-indet-	loodglazuur		driepoot	6	2	1700	1900	NT	
01	26	aardewerk	gedraaid	steengoed	s2-kan-	zoutglazuur	pantervel	gewelfde standing	4	1	1600	1800	NT	glazuur met mangaanvlekjes, o.a. een kookpot/grape aanwezig
01	26	bouwmateriaal	mal	roodbakkend	plavuis	loodglazuur			1	1	1600	1900	NT	
01	26	bouwmateriaal	mal	witbakkend	teg	tinglazuur			3	1	1700	1900	NT	
01	26	bouwmateriaal	mal	witbakkend	w-teg-	tinglazuur, kobaltoxide	hoekfiguur, indet		1	1	1700	1900	NT	ongedecoreerde wandtegels
01	26	bouwmateriaal	mal	witbakkend	w-teg-	tinglazuur, mangaanoxide	indet		1	1	1700	1900	NT	kleine spinnenkop/bijje, indet hoofdmotief
01	26	natuursteen	gehakt	daklei				doorboring	1	0				indet hoofdmotief
01	26	organisch	organisch	schelp					1	1				donkergrijze lei, doorboring
01	26	organisch	organisch	bot	bot				3	0				dierlijk bot, o.a. schouderblad
02	27	bouwmateriaal	mal	dakpan					1	0	1900	2000	NT	recente dakpan, verontreiniging
02	27	bouwmateriaal	mal	baksteen					6	0				baksteenfragmenten/puin
02	27	bouwmateriaal	mal	dakpan					1	0				
02	27	bouwmateriaal	mal	roodbakkend	plavuis				2	2				1 dunner en afgeronder fragment
02	27	bouwmateriaal	mal	roodbakkend	w-teg-	tinglazuur			5	0	1700	1900	NT	ongedecoreerde wandtegels
02	27	glas	gegoten	venster	gl-indet-				2	0				versterglas, geïriseerd
02	27	organisch	organisch	bot	bot				6	0				dierlijk bot
02	27	aardewerk	gedraaid	faience	f-bor-	tinglazuur, kobaltoxide	floraal, paneel, indet	standvlak	6	2	1625	1780	NT	indet paneeldecoratie, beide zijden gedecoreerd
02	27	aardewerk	mal	industriel wit	iw-indet-	loodglazuur		standing	19	3	1780	1900	NT	o.a. kop/bord
02	27	aardewerk	mal	industriel wit	iw-kop-	loodglazuur, kobaltoxide	floraal	standing	1	1	1780	1900	NT	
02	27	aardewerk	gedraaid	majolica	m-bor-		cirkel, indet		2	0	1575	1800	NT	indet hoofdmotief
02	27	aardewerk	mal	pijpaarde	pijp		raderingen		2	0	1800	1940	NT	grof afgewerkt
02	27	aardewerk	mal	porselein	indet		indet		1	0	1680	1780	NT	Xangi of Qualong porcelein

Determinatielijst

Vnr.	Snr.	Materiaal	Fabrikage	Soort	Object	Type	Glazuur	Decoratie	Vorm	Totaal	MAI	Vroeg	Laat	Periode	Opmerkingen
02	27	aardewerk	gedraaid	roodbakkerend	indet	r-indet-	loodglazuur		driepoot, standvlak worstoor	32	8	1700	1900	NT	diverse fragenten o.a kom
02	27	aardewerk	gedraaid	roodbakkerend	bord	r-bor-	loodglazuur		standing	1	1	1500	1900	NT	
02	27	aardewerk	gedraaid	roodbakkerend	bord	r-bor-	loodglazuur, slib,			2	2	1700	1800	NT	Rijnlandse borden
02	27	aardewerk	gedraaid	steengoed	fles	s2-fle-	zoutglazuur			2	0	1790	1900	NT	Mineraalwaterfles, beige tot rossig zoutglazuur
02	27	aardewerk	gedraaid	steengoed	indet	s2-indet-	zoutglazuur, kobaltoxide	floraal, kerfsnede indet applique		3	0	1700	1900	NT	Indet floraal kerfsnede en applique
02	27	aardewerk	gedraaid	witbakkerend	indet	w-indet-	loodglazuur, koperoxide			4	0	1750	1900	NT	waterige kleur: geel/oker-groen
02	27	aardewerk	gedraaid	witbakkerend	indet	w-indet-	loodglazuur, mangaanoxide			1	0	1700	1900	NT	
02	27	aardewerk	gedraaid	witbakkerend	bord	w-bor-	loodglazuur, koperoxide	stip, golf, cirkel		1	0	1700	1900	NT	
02	27	aardewerk	gedraaid	witbakkerend	indet	w-indet-	loodglazuur, mangaanoxide			3	1	1760	1900	NT	Frankfurter waar: rood/roze baksel, mangaanstreep op naals, binnenzijde en rand geglaazuurd. Niet uitgesloten dat het hier Nederlandse namaak betreft (uit dezelfde periode)
03	24	aardewerk	gedraaid	roodbakkerend	grape	r-gra-	loodglazuur		driepoot	1	1	1700	1900	NT	
03	24	aardewerk	gedraaid	roodbakkerend	indet	r-indet-	loodglazuur			1	0	1700	1900	NT	
03	24	aardewerk	gedraaid	roodbakkerend	indet	r-indet-	loodglazuur			1	0	1500	1900	NT	
03	24	aardewerk	gedraaid	majolica	bord	m-bor-	tinglazuur, loodglazuur, kobaltoxide	indet		1	0	1600	1650	NT	Indet hoofdmotief
03	24	aardewerk	gedraaid	faience	bord	f-bor-	tinglazuur, kobaltoxide	floraal, indet		1	1	1625	1780	NT	Flag: floraal motief. Spiegel: indet hoofdmotief
03	24	bouwmateriaal	mal	roodbakkerend	plavuiz					1	1				wandplamuur?/indet bouwmateriaal
03	24	bouwmateriaal	indet	witbakkerend	indet					6	0				indet bot
03	24	organisch	organisch	bot	bot					1	0				Deel merkten bewaard gebleven: Buitenste ring: ... L7 T E R ... Centrum bestaat uit kruis met de letters: CT, beige tot rossig zoutglazuur Fragmenten gresbuis?
04	25	aardewerk	gedraaid	steengoed	fles	s2-fle-	zoutglazuur, kobaltoxide	merkten		1	1	1790	1900	NT	
04	25	aardewerk	gedraaid	steengoed	indet	s2-indet-	engobe	hor. reliëf		3	0	1700	1900	NT	
04	25	aardewerk	gedraaid	steengoed	indet	s2-indet-	zoutglazuur, engobe	pantervel		1	0	1600	1800	NT	indet fragment, waarschijnlijk van een kan of fles
04	25	aardewerk	mal	industriële wit	indet	lw-indet-	loodglazuur			1	0	1780	1900	NT	mogelijk fragment bord
04	25	aardewerk	gedraaid	witbakkerend	indet	w-indet-	loodglazuur			1	0	1760	1900	NT	waarschijnlijk kookpot van Franfurter waar
04	25	aardewerk	gedraaid	roodbakkerend	indet	r-indet-	loodglazuur	streepdecoratie	worstoor, hor. reliëf, doorboring	15	5	1700	1900	NT	
04	25	aardewerk	gedraaid	faience	bord	f-bor-	tinglazuur, kobaltoxide , koperoxide	geometrisch, indet		3	0	1700	1780	NT	indet hoofdmotief
04	25	aardewerk	gedraaid	witbakkerend	indet	w-indet-	loodglazuur, koperoxide	hor. reliëf		3	2	1700	1900	NT	waterige kleur: geel-groen
04	25	glas	gegoten	glas, kleurloos	venster	gl-indet-			vensterglas	1	0				
04	25	bouwmateriaal	mal	roodbakkerend	plavuiz					2	0				
04	25	bouwmateriaal	mal	geelbakkerend	baksteen					1	1	1500	1900	NT	IJselsteen
05	26	aardewerk	gedraaid	steengoed	kan	s1-kan-				1	0	1250	1450	ME	opsplit?
05	26	bouwmateriaal	mal	roodbakkerend	baksteen					2	0				
05	26	natuursteen	gehakt	lei	daklei					1	0				bewerkingsporen: vierkant gehakt, rechthoekige doorboring. Grijsz le
05	26	organisch	organisch	bot	bot					1	0				
06	35	aardewerk	gedraaid	roodbakkerend	indet	r-indet-	loodglazuur			1	0	1700	1900	NT	
07	27	aardewerk	mal	pijpaarde	pijp					1	0	1600	1940	NT	
07	27	bouwmateriaal	mal	witbakkerend	baksteen					1	0				
07	27	bouwmateriaal	handgevoemd	witbakkerend	mortel					1	0				
07	27	natuursteen	gehakt	lei	lei					1	0				
08	29	aardewerk	gedraaid	roodbakkerend	indet	r-indet-	loodglazuur			1	0	1600	1900	NT	

Determinatielijst

Vnr.	Snr.	Materiaal	Fabrikage	Soort	Object	Type	Glazuur	Decoratie	Vorm	Totaal	MAI	Vroeg	Laat	Periode	Opmerkingen
08	29	aardewerk	gedraaid	indet	indet					1	1	1500	2000	NT	indet fragment, sec. verbrand, geen glazuur
08	29	bouwmateriaal	mal	roodbakkend	baksteen					1	0				
08	29	bouwmateriaal	mal	roodbakkend	dakpan					1	0				(sub)recent dakpan fragment
09	30	aardewerk	mal	pijpaarde	pijp					2	0	1600	1940	NT	onversierde pijpensteel
09	30	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	indet	r--indet-	loodglazuur			2	0	1700	1900	NT	
09	30	aardewerk	gedraaid	steengoed	fles	s2--fle--	zoutglazuur			1	0	1790	1900	NT	mineraalwaterfles, beige tot rossig zoutglazuur
10	25	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	kom / vergiet	r--ver--	loodglazuur, slib	slibgolf	doorboring	1	1	1700	1900	NT	mogelijk kom, slechts 1 doorboring, binnenzijde met slib
10	25	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	kom	r--kom--	loodglazuur, koperoxide	hor. reliëf		1	1	1700	1900	NT	
10	25	aardewerk	gedraaid	roodbakkend	indet	r--indet--	loodglazuur, slib	geometrisch	standvlak	2	0	1600	1900	NT	2 indet fragmenten 1 met slib boog of cirkel mogelijk van bodem bord
10	25	aardewerk	mal	industrieel wit	indet	iw--indet--	loodglazuur	kateland		2	1	1780	1900	NT	mogelijk bord of schotel
10	25	aardewerk	gedraaid	faience	bord	f--bor--	tinglazuur, kobaltoxide	geometrisch, indet		1	0	1620	1780	NT	indet decoratie
10	25	aardewerk	mal	porselein	bord / schotel	p--bor--	veldspaatglazuur, onderglazuur blauw	indet, wangli-motief?		1	1	1600	1700	NT	kraakporselein?
10	25	bouwmateriaal	mal	witbakkend	tegels	w--teg--	tinglazuur			1	1	1700	1900	NT	wandtegels
10	25	natuursteen	gehakt	lei	dakleis					1	0				donkergrijze lei
10	25	bouwmateriaal	mal	grijsbakkend	dakpan					1	1	1900	2000	NT	recente dakpan, verontreiniging
10	25	bouwmateriaal	handgevoerd	mortel	mortel					2	0				mortel o.a. van tegels
10	25	aardewerk	mal	pijpaarde	pijp					2	0	1600	1940	NT	onversierde pijpensteel
13		aardewerk	gedraaid	steengoed	indet	s2--indet--	ijzerengobe			1	0	1500	2000	NT	mogelijk fragment grote pot, te dun voor rioolbuis
13		aardewerk	gedraaid	witbakkend	indet	w--indet--	loodglazuur, koperoxide	rib		1	0	1700	1900	NT	rib op buik, binnenzijde geel, buitenzijde (waterig) groen
13		aardewerk	mal	industrieel wit	kop	iw--kop--	loodglazuur, kobaltoxide	floraal		1	1	1780	1900	NT	rand binnenzijde en buitenzijde band met bloemafbeeldingen, buitenzijde floraal bloemafbeelding
13		aardewerk	mal	industrieel wit	bord / schotel	iw--bor--	loodglazuur, koperoxide	floraal		2	0	1780	1900	NT	2 fragmenten van 2 bordes krijtwit baksel o.a.
13		bouwmateriaal	mal	faience	wandtegels	f--teg--	tinglazuur			1	0	1700	1900	NT	
13		mortel	handgevoerd	mortel	indet					2	0				indet fragmenten mortel
13		natuursteen		zandsteen	indet					1	0				onbewerkt
13		aardewerk	pijpensteel	pijpaarde	pijp					1	0	1700	1940	NT	lelijk, niet mooi rond, waarschijnlijk laat exemplaar
13		aardewerk	gedraaid	roodbakkend	indet	r--indet--	loodglazuur		worstoor	6	0	1400	1900	LME/NT	spraakzaam tot geheel geglaazuurd. Randfragment kom, wandfragment grappe, oot van pot
13		organisch	organisch	bot	bot					2	0				
14		bouwmateriaal	mal	faience	wandtegels	f--teg--	tinglazuur, kobaltoxide	hoekfiguur, dierlijk, landschappelijk, figuratief		6	4	1700	1900	NT	Diverse fragmenten van verschillende tegels. 1 fragment man met onduidelijk voorwerp in hand. 1 fragment hond, 2 fragm. landschappelijk, 1 fragment hoekfiguur ossenkop, relatief groot in gedecoreerd fragment met indet decoratie
14		aardewerk	gedraaid	faience	bord	f--bor--	tinglazuur, kobaltoxide	cirkels		2	0	1625	1900	NT	
14		aardewerk	gedraaid	majorica	bord	m--bor--	loodglazuur, tinglazuur, kobaltoxide	landschappelijk	standing	1		1675	1750	NT	fragment bord, landschappelijk decor, brede standing, relatief laat op basis van standing mogelijk m-bor-4 of m-bor-13
14		aardewerk	gedraaid	roodbakkend	indet	r--indet--	loodglazuur		driepoot, worstoor	4	3	1600	1800	NT	diverse fragmenten, o.a. grappe
14		aardewerk	handgevoerd	paffrath	kogelpot	bg--kog--				1	1	900	1300	LME	Paffrath-achtig baksel (wittig/ licht grijs baksel ontbreekt, bladerdeegstructuur aanwezig), ronde rand. Opening circa 9 cm
14		aardewerk	gedraaid	proto-steengoed	indet	s5--indet--				1	0	1200	1280	LME	proto-steengoed, met duimdruk, opening circa 9 cm
14		metaal	gesmeed	ijzer	spijker	fe--nag--				7	0				2 spijkers, 1 x 2 aan elkaar geroest
14		metaal	gesmeed	ijzer	indet					8	6				6 indet voorwerpen, o.a. haak vorm, subrecent?
14		metaal	gesmeed	ijzer	ketting					2	1				ketting met haak (gereedschap) subrecent?
14		metaal	gesmeed	ijzer	schaar					2	1	1400	1600	LME/NT	schaar bolle rug, versnalde vierkante arm, met knaarsel/stoppen op bij blad
14		organisch	organisch	bot	bot										Waarschijnlijk een Eilandgerkerhof. Deel van kookpot (?) of weegschaal (dieg schaal) hangend aan drie kettingen zichtbaar. Afgesleten oppervlak. Waarschijnlijk Naamse Ardunse steen. Witte aders, geen fossielen aanwezig, schelpvormige breuk, bituuneur
14		natuursteen	gehakt	kolenkalksteen	grafsteen			gravure: kookpot (?) of weegschaal		1	0			LME/NT	

Meer informatie

Afdeling Erfgoed

Telefoon 030 - 286 3990

E-mail erfgoedutrecht@utrecht.nl

www.utrecht.nl